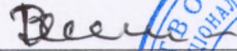

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Затверджено
на засіданні приймальної комісії
Львівського національного університету
імені Івана Франка
24.04.2023 р. (протокол № 4)
Ректор

 Володимир МЕЛЬНИК

ПРОГРАМА
фахового вступного випробовування
для здобуття освітнього ступеня магістра

Спеціальності – 014 «Середня освіта»
Освітня програма – 014.01 «Середня освіта (Українська мова і література)»

Львів-2023

Програму ухвалено на засіданні Вченої ради філологічного факультету 2023 року, протокол № .

Голова Вченої ради філологічного факультету – в.о. декана філологічного факультету, к.ф.н, доц. Крохмальний Р.О.

Вступні фахові випробування проводяться на основі навчальних програм нормативних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки, визначених навчальними планами підготовки студентів за освітньо-професійним рівнем бакалавр зі спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література).

Фахове випробування – форма вступного випробування для вступу на основі здобутого (або такого, що здобувається) ступеня або освітньо-кваліфікаційного рівня вищої освіти, яка передбачає перевірку здатності до опанування освітньої програми певного рівня вищої освіти на основі здобутих раніше компетентностей.

Базу тестів фахового вступного випробування спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) на освітній рівень «Магістр» складають 2500 тестів з дисциплін: “Українська усна народна словесність”, “Історія української літератури”, “Методика викладання української літератури”, “Сучасна українська літературна мова” (розділи: Фонетика і фонологія, Лексикологія і фразеологія, Морфеміка і дериватологія, Морфологія, Синтаксис), “Історія української літературної мови”, “Історична граматики української мови”, “Діалектологія”, “Загальне мовознавство”, “Культура української мови”, “Методика викладання української мови”.

До кожного тестового завдання подані варіанти відповіді, з яких тільки один варіант правильний. Абітурієнт повинен розв’язати тест, обравши правильну відповідь серед запропонованих.

Кожен екзаменаційний білет містить 25 тестових завдань, складених відповідно до програми фахового вступного випробування. Працівники Приймальної комісії Університету формують індивідуальні набори тестів за кількістю вступників у день фахових випробувань.

Академічна доброчесність під час складання іспиту: очікуємо, що вступники під час процедури фахових випробувань будуть представляти свої знання та міркування. Списування, втручання в роботу інших вступників, отримання додаткової інформації за допомогою гаджетів тощо є прикладами можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності під час процедури фахових випробувань є підставою до того, що приймальна комісія не зарахує результати, незалежно від масштабів списування чи обману в будь-якій формі.

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

Політика виставлення балів.

Кожна правильна відповідь оцінюється в 4 умовні бали (загалом max = 100), що є оцінкою (від 100 до 200) результату фахових випробувань.

Конкурсний бал розраховується відповідно до алгоритму розрахунку при вступі на освітній рівень магістра.

Згідно з пунктом 7.4, Розділу VII «Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2023 році» (доступний за покликанням: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/vstup-2023/15.03.2023/Nakaz.MON.276.vid.15-03-2023-yustovanyy.pdf> : «для конкурсного відбору на навчання для здобуття ступеня магістра на основі НРК6 та НРК7:

Конкурсний бал (КБ) = $0,2 \times П1 + 0,2 \times П2 + 0,6 \times П3$, де

П1 – оцінка тесту загальної навчальної компетентності ЄВІ;

П2 – оцінка тесту з іноземної мови ЄВІ;

П3 – оцінка ЄФВВ або оцінка фахового іспиту в передбачених цим Порядком випадках.

Українська усна народна словесність

Фольклор, фольклористика. Загальні поняття. Джерела вивчення фольклору. Загальні питання виникнення та розвитку усної словесності. Специфіка фольклору як виду духовної культури (синкретизм, колективність, імперсональність, традиційність, безцензурність, усність побутування тощо). Особливості дитячого фольклору. До проблеми взаємозв'язків фольклору та літератури. Використання фольклору у творах українських письменників (на прикладі творчості Тараса Шевченка, Пантелеймона Куліша, Івана Франка, Лесі Українки та інших).

Фольклорний жанр (теоретичний аспект). Процес жанротворення у фольклорі. Проблема фольклорного тексту: варіантність – поліваріантність у сучасній науці.

Міф, міфологія. Загальні поняття і категорії. Джерела вивчення міфології. Джерела міфологічного світогляду давніх народів.

Давньоукраїнська міфологія. Божества української міфології (т. зв. Володимирів пантеон). Українська демонологія. Джерела вивчення. Специфіка українських демонологічних уявлень. Українські демони.

Поняття про okazіонально-обрядовий фольклор. Замовлювально-заклинальна традиція українського народу.

Замовляння. Специфіка походження явища, його давнє міфологічне підґрунтя. Поетика замовлянь: речитатив, тирада, діалог; ампліфікація, порівняння, паралелізм; формула (замовляльні формули виявлення-діагностування, наказу-вигнання, закріплення, неможливого).

Календарно-обрядовий фольклор зимового циклу. Колядки, щедрівки, коляди.

Поняття про календарно-обрядовий фольклор. Народний календар українців: його зміст, специфіка еволюції.

Календарно-обрядовий фольклор зимового циклу: хронологічні рамки циклу; головні свята.

Колядки, щедрівки, коляди. Жанрова специфіка колядок і щедрівок: особливості змісту, виконання. Обряд колядування. Проблема диференціації колядок, щедрівок, коляд. Колядки і щедрівки: характеристика тематики. Тематична класифікація: основні теми і мотиви (хліборобська, військова, міфологічна, любовна, християнська тематика). Колядки і щедрівки: образна система. Специфіка образотворення. Християнські образи у колядково-щедрівковій традиції українців. Колядки і щедрівки: поетичні особливості: віршовий розмір колядок і щедрівок; особливості строфічної будови; алітерація, епанаформа, конкатенція; композиційний принцип виділення одиничного.

Календарно-обрядовий фольклор весняного циклу.

Календарно-обрядова поезія весняного циклу: хронологічні рамки циклу; головні свята.

Веснянки, гаївки: генеза веснянково-гаївкової традиції, її первісний зміст і функції. Веснянки, гаївки: жанрова специфіка: – географія побутування; часово-просторова приуроченість (час і місце виконання); гендерний, віковий склад виконавців; синкретизм веснянково-гаївкової традиції: нерозривне поєднання музичного, словесного, рухового (мімічного, ігрового, танцювального) елементів; драматичний характер виконання гаївок. Проблема термінологічної номінації.

Веснянки, гаївки: характеристика тематики. Основні теми і мотиви. Тематична класифікація. Образна система. Специфіка образотворення. Новітні історичні образи і мотиви веснянково-гаївковій традиції українців. Веснянки і гаївки: поетичні особливості: віршовий розмір; особливості строфічної будови; діалогічна форма; антифонне виконання; антитеза; композиційний принцип виділення одиничного.

Риндзівки: жанрова специфіка: географія побутування; часово-просторова приуроченість (час і місце виконання); обряд риндзювання; гендерний, віковий склад виконавців; характеристика тематики: основні теми і мотиви.

Календарно-обрядовий фольклор літнього циклу.

Календарно-обрядова поезія літнього циклу: хронологічні рамки циклу; головні свята.

Обрядовість «Святої неділі» («Тройці», «Зелених свят»): «троїцький» або «русальний тиждень»; «русальний великдень»; поводи русалок або «русальні розигри» – основні моменти, їх значення (архаїчний міфологічний зміст).

Русалки у системі обрядів та вірувань «Святої неділі»; поєднання у міфічному образі культу предків та природних духів.

Русальні пісні. Жанрова специфіка. Характеристика тематики. Образна система. Поетичні особливості.

Обряд «Водити Куста». Специфіка обряду: обхідний характер, аграрно-магічний зміст, виконавці. Кустові пісні – характеристика тематики; образна система; поетичні особливості.

Обрядовий обхід полів. Специфіка обряду: обхідний характер, аграрно-магічний зміст, виконавці. Царинні пісні – характеристика тематики; образна система; поетичні особливості.

Петрівка. Петрівчані пісні – характеристика тематики; образна система; поетичні особливості.

Обрядовість «Купала» і «Собітки»: основні моменти, їх значення (архаїчний міфологічний зміст).

Купальські пісні. Жанрова специфіка. Характеристика тематики. Образна система. Поетичні особливості.

Українське весілля (етапи обряду, релікти старожитностей у ньому; типи пісень та їх поетика). Питання взаємозв'язку весільного обряду та весільних пісень.

Похоронні голосіння: особливості тематика, образи, поетичні особливості.

Проблеми історизму епосу. Основні принципи підходу до змісту фольклорних творів історичної тематики: а) фольклорний твір розповідає про реальні історичні події; б) у фольклорному творі треба шукати виключно мистецької рецепції певних історичних фактів, їх загальнонародної оцінки. Проблеми літописної та фольклорної оцінок історії, їх специфіка. Образи історичного часу і простору в творах героїчного епосу.

Билини. Питання часу виникнення, побутування, записування, видання та дослідження. Билини – жанр російського чи українського фольклору? Специфіка жанру. Класифікація. Билини “київського” циклу та “галицько-волинської” групи (за М. Грушевським). Їх основні теми. Персонажі билин, зокрема Волх Всеславич, Святогор, Добриня Никітич, Ілля Муромець, Альоша Попович, Дунай, Микула Селянинович тощо. Відгомони часів, зокрема в думках (наприклад, думі про Олексія Поповича) та легендах (наприклад, легенді про Михайлика та Золоті Ворота) тощо.

Народні думи. Питання історичного контексту виникнення українського національного героїчного епосу. Українські народні думи – це продовження епічної традиції Київської держави чи оригінальний витвір українського національного генія XV – XVI століть? “Слово о полку Ігоревім” чи “Дума про Ігорів похід”? Специфіка жанру думи. М. Максимович, П. Куліш, М. Драгоманов, Ф. Колесса, Г. Нудьга та інші фольклористи про жанрову особливість дум.

Проблеми збирання, записування, видання і вивчення народних дум. Збірники М. Цертелева, М. Максимовича, П. Лукашевича, А. Метлинського, П. Куліша, В. Антоновича та М. Драгоманова, Ф. Колесси як джерела до найповнішого на даний час видання К.Грушевської. Настійна потреба академічного видання корпусу народних дум і пов'язана з ними проблема класифікації та систематизації думових текстів. Питання реабілітації дум, народне походження яких дискутується.

Характеристика художнього змісту і проблематики найдавніших дум, зокрема теми полону і втечі з нього, проблема віри, боротьба з турецько-татарськими ордами тощо. Морально-етична спрямованість змісту цих дум.

Розгляд дум про козака Голоту, Марусю Богуславку, Самійла Кішку, втечу трьох братів з міста Азова та ін.

Народні думи часів Хмельниччини та Руїни. Проблематика, персонажі, спрямованість. Образ Богдана Хмельницького та його соратників у боротьбі за свободу України. Характеристика авторських та пародійних дум. Віршові написи під народною картинкою “Козак Мамай” як різновид дум. Кобзарі та складачі народних дум.

Загальні питання поезики дум. Перспективи дослідження народних дум у сучасній фольклористиці.

Історичні пісні. Питання жанрової специфіки. М. Гоголь про особливості історичних народних пісень. Записування, видання і дослідження жанру. Характеристика основних збірок історичних пісень, зокрема видань М. Драгоманова, котрий зробив спробу якомога повніше представити тексти цих пісень. Видання історичних пісень 1961 року як найбільше на нинішній час. Його достоїнства та хиби.

Етапи історичного розвитку української нації як основа класифікації історичних пісень. Класифікаційні концепції М. Костомарова, В. Антоновича та М. Драгоманова. Спроба М. Костомарова дати загальноприйнятну класифікацію історичних пісень. Політична спрямованість класифікації творів цього жанру у видання 1961 р.

Розгляд найдавніших (передусім за тематикою) історичних пісень. Патріотичний характер “Пісні про Байду”. Історична основа твору. М. Костомаров, І. Франко та М. Грушевський про твір.

Аналіз пісень про період Хмельниччини та Руїни. Цикли пісень про сподвижників Б. Хмельницького М. Кривоноса та Д. Нечая. Проблематика. Патріотична спрямованість творів.

Історичні пісні про події XVIII ст. До питання про те, чому народ не склав історичних пісень про Мазепу? Гайдамаччина в народній історичній пісні. “Пісня про Саву Чалого” – приклад народної інтерпретації проблеми національної зради та помсти за це. Твори про знищення Запорозької Січі.

Історичні пісні нового часу. Стрілецькі та повстанські пісні як новочасна історична поезія.

Питання поезики історичної пісні. Специфіка вияву в історичній пісні історичних фактів та особливості діяльності історичних постатей.

Характеристика різних визначень жанру, особливості відтворення конкретних соціально-побутових та історичних подій переважно драматичного, а подекуди й трагедійного плану. Записи й дослідження співанок-хронік З. Доленги-Ходаковського, Вацлава Залеського, Я. Головацького, О. Княгиницького, І. Франка, В. Шухевича, Ф. Колесси та інших фольклористів. Роль О. Дея у справі вивчення жанру, обґрунтування його сутнісних рис. Конкретні суспільно-політичні обставини появи жанру, ареал розповсюдження.

Особливості жанру співанок-хронік у зіставленні з думами, історичними піснями та баладами.

Питання класифікації. Характеристика основних тем співанок-хронік: а) співанки-хроніки з історичною підосною; б) соціально-побутові співанки-хроніки; в) побутові новини.

Риси поетики – індивідуальність описів героїв, зокрема детальний біографізм, опис часу й місця події, орієнтація на правдивість змісту, проблеми авторства.

Особливості композиції співанок-хронік: а) наявність стереотипного зачину, заспіву; б) застосування певних усталених мовно-стилістичних зворотів і кліше, котрі поступово перетворюються у готові сюжетні блоки (теми); в) лаконічна чи розгорнута кінцівка, в якій викладено причини складання конкретної співанки-хроніки, вказівка на автора (сфграгіда).

Питання жанру балади. Проблема драматичного і трагічного у художньому змісті балад. Характеристика особливостей основних баладних сюжетів. Особливості вивчення фольклорної балади. Олексій Дей та його дослідження народної балади.

Ліричні пісні. Характеристика народної ліричної поезії як своєрідного способу мислення та пізнання світу, свідчення особливостей естетичного погляду народу на життя. Лірична пісня як найглибший, найбільш сконденсований вияв душі народу, його характеру, величі та неповторності. Іван Франко про особливості народної ліричної пісні.

Класифікація творів народної ліричної поезії: пісні родинно-побутові (твори про кохання, пісні на теми материнства) та соціально-побутові (чумацькі, рекрутські та солдатські, антикріпосницькі, бурлацькі, наймитські, заробітчанські, пісні про правду та кривду тощо). Питання поетики народної ліричної пісні.

Пісні літературного походження. Особливості жанру – це твори, які перейшли в народне середовище з книжної традиції. Сучасне розуміння пісень літературного походження, а відтак осмислення принципу фольклоризації літературних текстів.

Наукові підходи до вивчення жанру – праці І. Франка, В. Данилова, М. Возняка, Ф. Колесси та Г. Нудьги. Специфіка терміна. Співвідношення авторського, індивідуального та народного, колективного в змісті таких пісень. Класифікація творів жанру.

Малі пісенні жанри. Коломийки.

Коломийки як найяскравіший приклад пісенних мініатюр українського народу. Проблеми записування, публікування та вивчення коломийок. Жанрові дефініції коломийок. Питання класифікації та систематизації. Використання в системі жанрів родинно-обрядової поезії, зокрема весільної.

Фольклорна проза. Особливості загальної класифікації народних прозових творів: казкова (в те, про що там ідеться, не вірять) та неказкова (в те, про що там ідеться, вірять).

Жанри неказкової прози – народні легенди (міфологічні, героїчні та апокрифічні), перекази (зокрема історичної тематики; перекази про голодомор), оповідання, міфологічна оповідь. Ознаки кожної з них. Питання поетики.

Народна казка. Історія поняття «казка». Жанрові особливості. Відмінності у трактуванні особливостей жанру в минулому й тепер. Концепції дослідження казки різних фольклористичних шкіл, зокрема міфологічної, літературного запозичення казкових сюжетів, самозародження казкових сюжетів та історико-географічної чи фінської.

Казка у виданнях і дослідженнях українських фольклористів П. Куліша, І. Рудченка, П. Чубинського, І. Франка, В. Гнатюка, М. Грушевського та інших.

Поділ казок на чарівні чи фантастичні або героїчні, казки про тварин, соціально-побутові чи новелістичні, а також кумулятивні. Поетичні особливості кожного з цих жанрових різновидів. Чарівна казка як унікальний витвір українського народного генія.

Малі прозові жанри. Паремії.

Жанрова система малої прози – прислів'я, приказки, загадки, анекдоти та інші.

Особливості поетичної структури прислів'їв та приказок, їх взаємозв'язок. Пареміографічні видання та пареміологічні концепції М. Номиса, І. Франка, В. Гнатюка та М. Пазяка. Питання класифікації паремій.

Загадка – визначення терміна, його смислового наповненість. Класифікація. Особливості функціонування – як самостійно, так і в художньому контексті інших жанрів, зокрема обрядової поезії, балад, казок. Зв'язок традиційних загадок з різними арифметичними головоломками та шарадами.

Анекдот – смислового наповненість терміна, його жанрова дефініція. Специфіка записування, видавання і дослідження – порівняно з іншими жанрами фольклорної прози анекдот почав вивчатися значно пізніше. Важлива роль у справі публікації текстів та вивчення жанру В. Гнатюка та С. Єфремова. Дослідження анекдоту на сучасному етапі – праці Р. Кирчіва. Поняття політичного анекдоту.

Особливості класифікації анекдотів. Засоби поезики. Мова. Функціонування анекдотів у контексті сучасного фольклорного процесу.

Фольклорна драма як вид синкретизму фольклорного дійства. Різновиди сценічного зображення у фольклорі. Український вертеп.

Загальні питання історії української фольклористики. Характеристика основних етапів розвитку. Основні центри фольклористичної науки.

Українська романтична фольклористика (М. Максимович, І. Срезневський, О. Бодянский, М. Костомаров). П. Куліш – фольклорист.

Міфологічна школа у фольклористиці (О. Потебня, І. Нечуй-Левицький та ін.). М. Драгоманов як представник культурно-історичного та компаративістичного напрямів у фольклористиці. Фольклористичні концепції Івана Франка. Фольклористичні студії Ф. Колесси. Концепція українського фольклору у дослідженнях М. Грушевського.

Рекомендована література

1. Балади. Кохання та дошлюбні взаємини / упорядкування і примітки О. І. Дея та А. Ю. Ясенчук. К.: Наукова думка, 1987. 472 с.
2. Балади. Родинно-побутові стосунки / упорядкування і примітки О. І. Дея та А. Ю. Ясенчук. К.: Наукова думка, 1988. 528 с.
3. Бойко В. Г., Омельченко А. Ф. Пісні літературного походження в українській народній творчості // Пісні літературного походження. С. 9–43.
4. Булашев Г. О. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях: космогонічні українські народні погляди та вірування. Київ: Довіра, 1992. 414 с.
5. Вертій О. І. Народні джерела національної самобутності української літератури 70-90-х років ХІХ століття. Суми: Собор, 2005. 486 с.
6. Весілля: У 2 кн. / упорядкування текстів і примітки М. М. Шубравської. К.: Наукова думка, 1970. Кн. 1 . 448 с.; Кн. 2. 480 с.
7. Весільні пісні: У 2 кн. Упорядкування, примітки та вступна стаття «Весільна пісенність на Україні та її обрядова функція» М. М. Шубравської. К.: Наукова думка, 1982. Книга 1. Полісся, Наддніпрянщина, Слобожанщина, Степова Україна. 872 с.; Книга 2. Волинь, Поділля, Буковина, Прикарпаття, Закарпаття. 680 с.
8. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис. К.: Оберіг, 1993. Т. 1–2. 592 с.
9. Гаївки. Зібрав Володимир Гнатюк // Матеріали до українсько-руської етнології. Львів, 1909. Т. ХІІ. 267, 100 с.
10. Галицько-руські народні легенди / Зібрав В. Гнатюк // Етнографічний збірник. Львів, 1902. Т. 12. ХІ+215 с.
11. Галицько-руські народні приповідки / Зібрав, упорядкував і пояснив др. Іван Франко / Друге видання. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. Т. 1. 831 с.; Т. 2. 817 с.; Т. 3. 700 с.
12. Гарасим Я. І. Культурно-історична школа в українській фольклористиці. Львів, 1999. 142 с.
13. Гарасим Я. І. Нариси до історії української фольклористики: Навч. посібник. К.: Знання, 2009. 301 с.
14. Гарасим Я. І. Національна самобутність естетики українського пісенного фольклору. Львів, 2010. 376 с.
15. Гончар О. І. Українська література передшевченківського періоду і фольклор. Київ: Наукова думка, 1982 . 312 с.
16. Грицай М. С. Давня українська поезія: роль фольклору у формуванні образного мислення українських поетів ХVІ–початку ХVІІІ ст. К.: Вища школа, 1972. 155 с.
17. Грицай М. С. Давня українська проза: роль фольклору у формуванні образного мислення українських прозаїків ХVІ–початку ХVІІІ ст. К.: Вища школа, 1975. 151 с.
18. Грицай М. С., Бойко В. Г., Дунаєвська Л. Ф. Українська народнопоетична творчість. К.: Вища школа, 1983. 360 с.

19. Грушевський М. С. Історія української літератури: У 6 т. 9 кн. К.: Либідь, 1993. Т. 1. 391 с.
20. Грушевський М. С. Історія української літератури: В 6 т, 9 кн. К.: Либідь, 1994. Т. IV. Усна творчість пізніх княжих і переходових віків XIII–XVII. Книга перша. 336 с.
21. Давидюк В. Ф. Вибрані лекції з українського фольклору (в авторському дискурсі). Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2009. 436 с.
22. Давидюк В. Ф. Первісна міфологія українського фольклору. Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2005. 310 с.
23. Дей О. І. Поетика української народної пісні. К.: Наукова думка, 1978. 250 с.
24. Дей О. І. Спілкування митців з народною поезією: І. Франко та його оточення. Київ: Наукова думка, 1981. 336 с.
25. Дей О. І. Українська народна балада. К.: Наукова думка, 1986. 262 с.
26. Денисюк І. О. Літературознавчі та фольклористичні праці: У 3 томах, 4 книгах. Львів, 2005.
27. Денисюк І. О., Міщенко Л. І. Дивоцвіт: джерела і поетика «Лісової пісні» Лесі Українки. Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1963. 93 с.
28. Дмитренко М. К. Українська фольклористика: проблеми методології. К., 2014. 364 с.
29. Довгалюк І. С. Фонографування народної музики в Україні: історія, методологія, тенденції: монографія. Львів, 2016. 650 с. + іл.
30. Дунаєвська Л. Ф. Українська народна казка. К.: Вища школа, 127 с.
31. Жнивварські пісні / упорядкування Ю. З. Круть. Київ: Музична Україна, 1971. 271 с.
32. Загадки. К.: Вид-во АН УРСР, 1962. 511 с.
33. Зварич І. М. Міф у генезі художнього мислення. Чернівці: Золоті литаври, 2002. 236 с.
34. Івановська О. П. Український фольклор як функціонально-образна система суб'єктності. К., 2005. 227 с.
35. Івановська О. П. Український фольклор: семантика і прагматика традиційних смислів. К., 2012. 335 с.
36. Івашків В. Український фольклор // Конспект. Український освітній журнал. Науково методичний додаток). 1994. № 3-4. С. 100–153.
37. Івашків В. М. Художня, літературознавча і фольклористична парадигма ранньої творчості Пантелеймона Куліша. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 448 с.
38. Ігри та пісні. Весняно-літня поезія трудового року / Упорядкування, передмова «Звичаєво-обрядова поезія трудового року» і примітки О. І. Дея. К.: Вид-во АН УРСР, 1963. 671 с.
39. Історичні пісні. К.: Вид-во АН УРСР, 1961. 1067 с.
40. Календарно-обрядові пісні / Упорядкування, передмова «Пісні трудового року» та примітки О. Ю. Чебанюк. К.: Дніпро, 1987. 392 с.
41. Кейда Ф., Мишанич С. Народні месники України у фольклорі. Донецьк, 1998. 112 с.

42. Кирчів Р. Ф. Етнографічно-фольклористична діяльність “Руської трійці”. К.: Наукова думка, 1990. 339 с.
43. Кирчів Р. Ф. Із фольклорних регіонів України. Нариси й статті. Львів, 2002. 351 с.
44. Кирчів Р. Двадцять століття в українському фольклорі. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2010. 536 с.
45. Кирчів Р. Історія української фольклористики. Львів, 2017. Т. 1. Преромантична і романтична фольклористика. 523 с.
46. Колесса Ф. Мелодії українських народних дум / Ф. М. Колесса. К.: Наукова думка, 1969. 591 с.
47. Колесса Ф. Про генезу українських народних дум /Українські народні думи у відношенню до пісень, віршів і похоронних голосінь/. Львів, 1922. 144 с.
48. Колесса Ф. Українська усна словесність. Львів: Накладом фонду «Учітеся, брати мої», 1938. 643 с.
49. Колесса Ф. Фольклористичні праці. К.: Наукова думка, 1970. 415 с.
50. Коломийки / Упоряд., передм. Н. Шумади. К.: Наукова думка, 1969. 603 с.
51. Колядки та щедрівки. Зимова обрядова поезія трудового року. Упорядкування, передмова «Величальні пісні українського народу» і примітки О. І. Дея. К.: Наукова думка, 1965. 804 с.
52. Комаринець Т. І. Шевченко і народна творчість. К.: Вид-во АН УРСР, 1963. 232 с.
53. Кузьменко О. М. Стрілецька пісенність: фольклоризм, фольклоризація, фольклорність. Львів, 2009. 296 с.
54. Кузьменко О. М. Драматичне буття людини в українському фольклорі: концептуальні форми вираження (період Першої та Другої світової воєн). Львів, 2018. 728 с.
55. Куліш Пантелеймон. Повне зібрання творів. Наукові праці. Публіцистика. Київ: Критика, 2015. Т. III: Записки о Южной Руси: [У 2 кн.] / Упоряд., стаття, комент. Василя Івашківа. Кн. 1. 416 с., іл.; кн. 2. 388 с., іл.
56. Максимович М. Дні та місяці українського селянина. К.: Обереги, 2002. 189 с.
57. Марків Р. В. Фольклор і література: форми діалогу (Фольклоризм в українській літературі кінця ХІХ – початку ХХ століття). Львів, 2013. 291 с.
58. Мишанич О. В. Григорій Сковорода і усна народна творчість. К.: Наукова думка, 1976. 151 с.
59. Мишанич О. В. Українська література другої половини ХVІІІ ст. і усна народна творчість. К.: Наукова думка, 1980. 343 с.
60. Мишанич С. В. Усні народні оповідання: Питання поетики. К.: Наукова думка, 1986. 327 с.
61. Мікула О. І. Творчість Олени Пчілки і фольклор. Ужгород: Гражда, 2011. 310 с.

62. Народні оповідання / Впорядкування, примітки і вступна стаття С. В. Мишанича. К.: Наукова думка, 1983.
63. Нудьга Г. А. Українська дума і пісня в світі: У 2-х кн. Львів: Ін-т народознавства НАН України, 1997. Кн. 1. 420 с.; 1998. Кн. 2. 510 с.
64. Пазяк М. Українські прислів'я та приказки: проблеми пареміології та пареміографії. К.: Наукова думка, 1984. 203 с.
65. Пилипчук С. «Галицько-руські народні приповідки»: пареміологічно-пареміографічна концепція Івана Франка. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 220 с.
66. Пісні та романси українських поетів: У 2 т. / Упоряд., вступ. ст. і примітки Г. А. Нудьги. К.: Рад. письменник, 1956. Т. 1. 345 с.; Т. 2. 386 с.
67. Пісні літературного походження. К.: Наукова думка, 1978. 494 с.
68. Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму: Літературознавчі студії. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1998. 295 с.
69. Росовецький С. К. Шевченко і фольклор. К.: Критика, 2015. 480 с.
70. Савур-могила. Легенди та перекази Нижньої Наддніпряни. К.: Дніпро, 1990. 261 с.
71. Скупейко Л. І. Міфопоетика «Лісової пісні» Лесі Українки. Київ: Фенікс, 2006. 416 с.
72. Сосенко К. Культурно-історична постать староукраїнських свят Різдва і Щедрого Вечера. К.: Сінто, 1994. 344 с.
73. Співанки-хроніки. К.: Наукова думка, 1972. 558 с.
74. Тиховська О. М. Українська народна чарівна казка: психоаналітичний аспект. Ужгород: Гражда, 2011. 256 с.
75. Українські биліни: Історико-літературне видання східнослов'янського епосу. Упорядкування, передмова, післяслово, примітки та обробка українських народних казок і легенд на билінні теми В. Шевчука. К.: Веселка, 2003. 247 с.
76. Українські народні думи. Том перший корпусу. Тексти № 1–13 і вступ К. Грушевської. К.: Державне видавництво України, 1927. Т. 1. ССХХ+176 с.
77. Українські народні думи. Тексти № 14–33 і передмова К. Грушевської. Х., К.: Пролетар, 1931. Т. 2. ХХХІІ+304 с.
78. Українські народні думи. У 5 т. К., 2009. Т. І. Думи раннього козацького періоду. 856 с.
79. Українські приказки, прислів'я і таке інше. Збірники О. В. Марковича та інших. / Уклав М. Номис. К.: Либідь, 1993. 768 с.
80. Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. К.: Либідь, 1991. 640 с.
81. Франко І. *Bel parlar gentile* // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. К.: Наукова думка, 1982. Т. 37. С. 8–20.
82. Франко І. Студії над українськими народними піснями // Франко І. Зібрання творів: У 50-ти т. Київ: Наукова думка, 1984. Т. 42. Фольклористичні праці. 600 с.

Історія української літератури

Поняття української літератури XI–XVIII ст. Візантійська спадщина в українському літературному житті. Жанри та стилі в українській літературі XI–XIII ст. Поняття «канону». Перший літопис – «Повість временних літ» – як пам'ятка *монументального стилю*.

Ораторсько-проповідницька проза. «Слово про Закон і Благодать» митрополита Іларіона. Проповідь як один зі жанрів, які визначають перспективи розвитку давньоруської літератури.

Агіографія. Трансформація візантійських зразків. Старокиївська житійна література. Твори Володимира Мономаха: найближчий літературний контекст, автобіографічні елементи, функції біблійних цитат. Повчання – середньовічний літературний жанр. Українська паломницька проза.

«Слово о полку Ігоревім». Історична канва твору. Проблематика дослідження. Поетика. Переклади. Образи князів.

Києво-Печерський патерик. Історія формування тексту. Система літописів давньоукраїнської-давньоруської доби. Галицько-Волинський літопис. Жанрово-стильові ознаки. Риторика тексту. Образи князів.

Ренесанс і реформація. Латиномовна українська література XIV – I половини XVI ст. Творчість Юрія Дрогобича, Павла Русина, Станіслава Оріховського. Острозька школа (1575–1576) і острозькі літературні обрії.

Традиції братств. Літературний доробок Львівської братської школи. Тема освіти. Початки різдвяної та великодньої тем. Ознаки *раннього бароко*.

Київська братська школа. Основні постаті й тексти. Літературні традиції Київської братської школи. «Вірші на жалісний погреб Петра Конашевича-Сагайдачного».

Полемічне письменство: джерела, культурно-релігійні обрії. Корпус полемічних пам'яток. Літературна творчість Івана Вишенського в контексті доби. Життєвий і творчий шлях Мелетія Смотрицького. Літературна спадщина Кирила-Транквіліона Ставровецького. Герменевтика, риторика та поетика. Література *зрілого бароко*.

Теорія літератури в Києво-Могилянській академії. Поезія в Києво-Могилянській академії. Літературні традиції Києво-Могилянської академії. Вірші Івана Величковського, Антонія Радивиловського, Дмитра Туптала, Лазаря Барановича. Українське *низове бароко*. «Сміховий світ» мандрованих дяків. Основні жанри школярської гумористики та характерні явища її розвитку.

Григорій Сковорода (1722–1784). Філософія життя і мистецькі принципи. “Сад божественних пісень”, «Байки Харківські». Загальна характеристика творчості.

«Історія Русів»: образ української історії. «Історія Русів» – підсумки розвитку барокової історіографії. Проблема авторства. Способи викладу. Образ української історії. Жанрово-стильові риси.

Історико-культурні передумови творення літератури у ХІХ ст., особливість цього етапу літературного процесу. Поняття “*нова українська література*” та періодизація української літератури; основні закономірності розвитку українського літературного процесу першої половини ХІХ ст. і літературні напрямки, їх синкретизм. Особливості літературного процесу першої половини ХІХ ст. у контексті літературного життя Європи. Особливість жанрової моделі в українській літературі першої половини ХІХ ст., концепція людини та характер художнього мислення в українській літературі першої половини ХІХ ст. Зв’язок літературного процесу з філософською думкою в Україні, слов’янських та західноєвропейських народів. Початки фольклорно-етнографічних студій.

Український класицизм. Іван Котляревський і його епігони. Жанрово-стильова характеристика поеми Івана Котляревського “Енеїда”. Драматичні твори І. Котляревського. Їх місце в історії українського театру. Хронологічні рамки українського класицизму, його найвидатніші представники (І. Котляревський, П. Гулак-Артемівський, Г. Квітка-Основ’яненко.) Розвиток української байки.

Риси сентименталізму і реалізму в прозі Г. Квітки-Основ’яненка. Біографічні відомості, активна участь у громадському та культурному житті Харкова. Світоглядні засади письменника. Об’єктивні причини звернення Квітки до прозової творчості українською мовою. Жанрова та ідейно-тематично класифікація прозової спадщини письменника українською мовою. Загальна оцінка повістей та оповідань бурлескно-реалістичного характеру, а також сентиментально-реалістичних повістей письменника. Роль Квітки-Основ’яненка у здобутках української літератури другої половини ХІХ ст.

Романтизм як явище світового літературного процесу. Основні риси романтизму як художньої системи. Посилення історизму в літературі. Збагачення жанрової палітри, взаємопроникнення різних жанрів, жанровий синкретизм. Типологічна єдність українського романтизму з основними ідейно-художніми позиціями світової романтичної художньої системи. Національні особливості українського романтизму. Хронологічні межі українського романтизму. Основні літературні та політичні гуртки романтичної орієнтації (Харківська школа романтиків, “Руська трійця”, Кирило-Мефодіївське братство), види культурно-громадської діяльності їх учасників: фольклористична робота, видавнича та народно-просвітительська діяльність. Українська школа в польському романтизмі.

Микола Гоголь як український письменник. Погляд на Гоголя як на зрадника в українській літературі (Нечуй-Левицький, Маланюк). Ставлення діячів російської культури до Гоголя. Причини звернення Гоголя до російської мови. Прояви українськості Гоголя в епістолярії, наукових працях з фольклористики та історіографії. Українська тема у “Вечорах на хуторі біля

Диканьки" та "Миргороді". Трагічність постаті Гоголя. Його вплив на українську літературу. Роль Гоголя у формуванні національної свідомості. Гоголь – український письменник, що писав російською мовою.

Тарас Шевченко – геній України, речник національного й соціального визволення українського народу. Завершення в творчості Шевченка процесу становлення нової української літератури і початок нової епохи в її історії. Багатогранність творчої діяльності Шевченка: поет, прозаїк, драматург, художник. Періодизація творчості. Заслуга І. Франка в науковому визначенні періодів життя і творчості Шевченка. Рання поезія (1837 – 1843). Життя Т. Шевченка до викупу з кріпацтва, викуп, навчання в Петербурзькій Академії мистецтв. Оточення. "Кобзар" 1840 року. Романтичні балади та історичні поеми Т. Шевченка. Історична драма "Назар Стодоля". Перебування Шевченка в Україні в 1843 – 1844 роках. Враження від подорожі – основа ідейно-творчого "прозрівання" поета. Лірика 1843 – 1845 років. Поезія Т. Шевченка періоду "трьох літ" ("Кавказ", "Єретик", "І мертвим, і живим..."). Творчість Т. Шевченка періоду каземату та заслання. Життя і поетична творчість періоду заслання (1847 – 1857). Участь Шевченка в Кирило-Мефодіївському братстві. Розгром братства. Арешт Шевченка. Цикл "В казематі". Творчість Т. Шевченка останніх років. Звільнення Шевченка з неволі. Перебування в Нижньому Новгороді, Москві. "Неофіти". Зміст твору, ідейне спрямування. Алгоричність образів. Незакінчена поема "Юродивий". Задум поета. Триптих "Доля", "Муза". Повісті Т. Шевченка: літературна доля, проблематика, художня вартість. „Щоденник” як джерело суспільних та естетичних поглядів поета. Смерть Шевченка. Похорон. Перевезення поета в Україну. Шевченко в оцінці критики. Основні проблеми шевченкознавства, напрями досліджень. Шевченко і сучасність. Образ Шевченка в художній літературі. Світова велич Шевченка. Сучасні проблеми шевченкознавства.

Реалізм. Зміна філософії ідеалістів Канта, Фіхте, Шелінга, Гегеля на позитивізм О. Конта, утопічний соціалізм Сен-Сімона, Прудона, Фур'є, Оуена, "науковий" соціалізм Маркса й Енгельса. Особливості розвитку *реалізму* в українській літературі: специфічне захоплення етнографізмом, панування народницьких поглядів у критиці і наукових сферах за колоніального розвитку нашого письменства; співіснування романтизму із героїзацією минувщини, поетизацією сильних характерів та пристрастей із реалізмом. У науці – превалювання еволюціонізму, віра у безкінечний поступ. У літературі, на зміну романтичного визнання ідеального, внутрішнього, суб'єктивного, приходять реалістичне, об'єктивне.

1863, 1876, 1881 – повна заборона українського книгодруку, української мови. Репресивна денационалізація, космополітизм, соціал-революційні ідеї. Формування українського модерного націоналізму, головно – культурного.

Особливості українського літературного процесу другої половини ХІХ ст. Розвиток української прози у 50-60-х рр. ХІХ ст. (П. Куліш, Марко Вовчок, О. Стороженко, А. Свидницький, Ганна Барвінок, Ю. Федькович, Ф. Заревич та ін.).

Творчість П. Куліша. «Чорна рада» – перший національний історичний роман. Марко Вовчок. Таємниця її обличчя. Новаторство «Народних оповідань». Розвиток української поезії у 50-60-х рр. XIX ст. (П. Куліш, Л. Глібов, С. Руданський, Ю. Федькович, С. Воробкевич та ін.).

Конфлікт літературних поколінь, полеміка, критика і несприйняття, поступове переважання у 1870-80-х *позитивістських* філософських концепцій: перенесення методів дослідження природничих наук у мистецькі і суспільні дисципліни Огюста Комте; теорія еволюціонізму Герберта Спенсера з її підвалинами біологізму та натуралізму, а також морального релятивізму. Детермінізм Іполита Тена й антиметафізичні праці Ернеста Ренана. Характерні гасла наукового позитивізму – "органічної праці", "економічного поступу", "праці над основами". Провідна тематика прози 70-80 рр.: капіталізація села, герой – національний інтелігент. Проблеми селянства й інтелігенції, чиновницької корупції, міщанства, люмпену, духівництва, наймитства і жебрацтва. Жанри: описова повість, ідеологічна повість і роман, гумористично-сатиричні повісті. Видозміни малої прози, яка еволюціонує у бік наукового реалізму й модернізму; удосконалення наративних технік на розповідні, епічно-об'єктивні.

Українська проза 70-90 рр. XIX ст. (І. Нечуй-Левицький, Панас Мирний, О. Кониський, Олена Пчілка, Б. Грінченко, М. Павлик, С. Ковалів, Н. Кобринська, Є. Ярошинська, І. Франко та ін.). «Українська життя» у прозі І. Нечуя-Левицького. Тематика, проблематика, образний світ. Поетика (жанри, особливості сюжету й композиції, нарація). Панас Мирний – перший симфоніст української прози. Романи і повісті письменника. Проблема «пропащої сили». Романи і повісті з життя інтелігенції («Хмари», «Над Чорним морем» І. Нечуя-Левицького, «Лихі люди» Панаса Мирного, «Юрій Горovenко» О. Кониського, «Товаришки» Олени Пчілки, «Сонячний промінь», «На розпутьті» Б. Грінченка).

Розвиток української поезії у 70-90 рр. XIX ст. (Я. Щоголев, І. Манжура, В. Мова-Лиманський, М. Старицький, Б. Грінченко, Олена Пчілка, П. Грабовський, І. Франко та ін.)

Українська драматургія 70-90 рр. XIX ст. (І. Нечуй-Левицький, Панас Мирний, Б. Грінченко, Олена Пчілка, Г. Цеглинський). Театр корифеїв (М. Кропивницький, І. Карпенко-Карий, М. Старицький). Творчість І. Карпенка-Карого. «Драми стягання». Традиції і новаторство.

Творчість Івана Франка. Еволюція естетичної свідомості поета. Літературні тексти раннього часу (1870–1890-х), більшість яких мають в своєму засновку філософію позитивізму; «*науковий реалізм*». Художній світ збірок «З вершин і низин», «Зів'яле листя», «Мій Ізмарагд», «Із днів журби», «Semper tūo». Жанр поеми у творчості Івана Франка («Панські жарти», «Ботокуди», «Лис Микита», «Смерть Каїна», «Святий Валентій», «Іван Вишенський», «Похорон», «Мойсей»). Мала проза Івана Франка. Проблематика, жанрова своєрідність, особливості викладу. Новаторство. Від «Борислава» до «Перехресних стежок»: еволюція Франка-прозаїка. Пошуки методу і стилю. Драматургія Івана Франка

Модернізм як мистецький феномен. Суспільно-мистецька атмосфера в Україні та загалом Європі на зламі століть: «чисте мистецтво» проти «суспільної заангажованості». *Модернізм* та *реалізм*: точки дотику й опору. Поняття *fin de siècle* (кінця віку). Літературно-мистецькі напрями й течії: *імпресіонізм*, *експресіонізм*, *символізм*, *неоромантизм*, *неонатуралізм* та їхні представники в європейських та українській літературі. Літературні альманахи («З-над хмар і з долин», «За красою», «З потоку життя», «Українська Хата») і угруповання («Молода Муза», «Українська Хата»). Іван Франко і вхідчини модернізму в українську літературу: перші Франкові студії про модернізм («З галузі науки і літератури», «Доповіді Міріама»); дискусії: з В. Щуратом (довкола «об'явів декадентизму» в «Зів'ялому листі»); С. Єфремовим («В поєсках нової красоти» – «Принципи і безпринципність»); М. Вороним (взаємні поетичні послання з нагоди альманаху «З-над хмар і з долин»); «Льонатиком» О. Луцьким (довкола збірки пародій «Без маски» та «Маніфестом Молодої Музи»).

«Покутська трійця»: біогеографічні координати і творчі субординації; угруповання, аналогії, ексклюзиви. Творчість Василя Стефаника, Леся Мартовича, Марка Черемшини.

Творчість Михайла Коцюбинського, Гната Хоткевича, Ольги Кобилянської, Лесі Українки, Володимира Винниченка.

Символістська драматургія. Творчість Олександра Олеся і Спиридона Черкасенка.

Український літературний процес 20-30-х років ХХ ст. «Червоний ренесанс» або ж «Розстріляне відродження». Загальна характеристика: (вітаїзм, романтика вітаїзму, кларнетизм, соборність, історіософічність, творчий універсалізм, синтез літературних течій в одній творчості, полемічність, проблема читання, проблема авторської маски, психологічна деструкція).

Літературні групи та угруповання в українському літературному житті 20- 30-х років. Літературні спільноти Наддніпрянської України 20–30-х років. Літературно-ідеологічні напрямки міжвоєнного Львова. Поети «Празької школи».

Микола Хвильовий і літературна дискусія 1925 – 1928 років. Творчість «перших хоробрих» як зразок імпресіонізму. Василь Еллан-Блакитний, Василь Чумак. Жанрово-стильова загадковість «Блакитного роману» Гната Михайличенка. Український футуризм. Етапи. Представники. Михайль Семенко, Гео Шкурупій, Едвард Стріха.

Стрілецька літературна творчість. Поезія українських січових стрільців.

Питання експресіонізму в українській поезії 20–30-х років (Тодось Осьмачка, Іван Крушельницький, Осип Турянський). Павло Тичина періоду 20–30-х років. Кларнетизм. Символізм. Імпресіонізм.

Богдан-Ігор Антонич-поет: між неоромантизмом, імажинізмом, сюрреалізмом. Київські неокласики і проблема українського неокласицизму.

(М. Рильський, М. Зеров, П. Филипович, М. Драй-Хмара, О. Бургардт). Творчість Б. Кравціва, М. Ореста. Творчість Івана Багряного періоду 20-30-х років. Представники і твори наддніпрянської прози 20-30-х років. Мала і велика проза Миколи Хвильового. Роман Валеріана Підмогильного «Місто». Новелістика Григорія Косинки. Романи Юрія Яновського «Вершники», «Чотири шаблі». Борис Антоненко-Давидович. Повість «Смерть». Новелістика Аркадія Любченка. Творчість Володимира Винниченка. Романи У. Самчука. Автори і твори галицької великої і малої прози 20-30-х років. Повесть Р. Купчинського «Заметіль»

Іван Кочерга, Микола Куліш і естетичні тенденції української драматургії і кінодраматургії 20-30- років ХХ ст.

Передумови розвитку української літератури у 40-50 рр. ХХ століття. Тематика та проблематика поезії Другої світової війни. Проза 1941-1945 рр. Кіноповісті Олександра Довженка як типовий вияв українського національного мистецтва в колоніальних умовах. Загальна характеристика драматургії воєнного періоду.

Особливості розвитку української еміграційної літератури повоєнного періоду. Ідейно-естетичний аналіз романів «Тигролови» та «Сад Гетсиманський» І. Багряного. Естетична програма МУРу. Улас Самчук – представник «великої літератури». Порівняльна характеристика творчості Тодося Осьмачки та Василя Барки. В. Домонтович – представник українського модернізму.

Суспільно-мистецькі характеристики періоду шістдесятництва. Творчість Василя Симоненка, Івана Драча, Миколи Вінграновського, Ліни Костенко, Василя Стуса, Ігоря Калинця, Дмитра Павличка, Бориса Олійника та ін.

Шістдесятницька проза. Творчість Григора Тютюнника. Історична романістика Павла Загребельного, Романа Іваничука, Романа Федоріва, Івана Білика. Химерна проза. Творчість Валерія Шевчука.

Постшістдесятники. Риси покоління. «Київська школа». Творчість Григорія Чубая. Коло Чубаєвої «Скрині». Нью-Йоркська група.

Вісімдесятники. Культурно-політична ситуація 1980-х років. Риси покоління. Поезія і проза вісімдесятників.

Літературні угруповання кінця 1980 – початку 90-их років. Дев'яностники. Феномен літературних угруповань часів «перебудови». Бу-Ба-Бу. Карнавал на руїнах імперії. Творчість Юрія Андруховича. Творчість літугруповань «Пропала грамота», ЛуГоСад, «Нова дегенерація», «Червона фіра». Творчість Сергія Жадана (та інших поетів), Тараса Прохаська (та інших прозаїків). Українські бестселери (В. Шкляр, М. Матіос, В. Винничук, О. Забужко, М. і С. Дяченки).

Методика викладання української літератури

Потреба нової моделі учіння літератури. Методика викладання літератури як наукова дисципліна. Особлива роль у цьому належить літературній освіті, як найбільш універсальній та емоційно багатій дисципліні, що має найбільше

можливостей для всебічного розвитку школяра. Чи ж функцією белетристики є вироблення та усталення морально-етичних зразків поведінки людини у суспільстві. Дефініція методики як науки у працях провідних українських та зарубіжних науковців (В. Неділько, Б. Степанишин, Є. Пасічник, Г. Токмань, В. Оконь, Й. Пултужицкі та ін.). Структурування цієї наукової дисципліни у працях Г. Токмань (Історія методики викладання української літератури; Шкільне літературознавство; Теорія методики: парадигми і технології викладання; Практична методика: моделі викладання); С.Пультера та А.Лісовського; О.Бандури, Н.Волошиної та ін.

Історія методики викладання української літератури. Шкільництво часів Київської Русі та навчально-педагогічні книги 11-17 ст. Освіта та українські навчальні заклади 17-19 ст. Методична література про відповідний період у розвитку української методики викладання літератури. Найвизначніші імена в історії української педагогіки. Історія української методичної преси.

Педагогічні погляди Івана Франка про вивчення літератури у середній і вищій школі. Система педагогічних поглядів Івана Франка. Образ учителя та школи у його художній творчості. Зразки методичних праць та публіцистичних виступів („Ученицька гімназія в Дрогобичі”/1878 р./, „Допис про Дрогобицьку гімназію” /1878 р./ ; „Конечність реформи учення руської літератури по наших середніх школах” /1884 р./, „Середні школи в Галичині. В рр. 1875-1883”, „Народне шкільництво в Галичині” /1886 р./; „Педагогічні невігласи” /1891 р./, „Наші народні школи і їх потреби” /1892 р./, „Освіта народу в Галичині” /1895 р./ та ін. Франкові думки про вивчення біографії письменників, про аналітичне та емоційно безпосереднє прочитання літературної спадщини через пізнання життєписів письменників, їхніх мемуарів, епістолярію, свідчень сучасників. Франкові слова про недоцільність, а то й шкідливість використання у навчанні «шаблонових конструкцій шкільних підручників», «загальних нарисів всесвітньої історії», всіляких «естетик» та «історій літератури». Актуальність Франкової критики шкільних та університетських програм з української літератури. Франкові судження про важливість письмових творчих робіт, Франко про шкільну методологію аналізу художнього твору, про лекторську майстерність, аналітичні і синтетичні методи навчання літератури. "Цвинтарництво" як ознака світогляду молодого Франка

Методи навчання на уроках з української літератури. Визначення методу як способу дослідження художнього тексту і літературного процесу, способу пізнання й освоєння суб'єктивної й об'єктивної істини. Проблема класифікації методів навчання української літератури. Дослідження цього питання у працях українських і зарубіжних методистів. Дефінітивні суперечності. Характеристика загальних методів навчання літератури. Навчання та учіння. Багатофункціональність методів навчання, взаємопроникнення.

Підготовка та структура шкільного уроку. Фаза планування. Окреслення методології та стратегії викладу. Підготовка навчальних засобів. Планування перевірки та оцінювання набутих знань. Особливості шкільної лекції. Методичні вимоги до лекції. Проблемність на уроках літератури. Інтелектуальний аспект навчання, вироблення уміння доводити правоту власної точки зору, формування свого, оригінального погляду на питання; можливість відстоювати свою думку у дискусії з іншими; здатність критично сприймати літературний текст, кидати виклик стереотипам, виробляти аргументацію своєї позиції. Зіставлення з репродуктивним принципом засвоєння інформації. Власне мислення, пошук знання, емоційна пам'ять, спонукання до пошуку, дослідження логічних зв'язків між літературним фактажем і життєвим досвідом, кредо учня, пошук багатьох виходів. Структуральне засвоєння нових знань. Основні технологічні схеми і шляхи уведення проблемності у процес навчання (Є.Пасічник, Г.Токмань та ін.)

Типологія уроків. Проблема загально визнаної класифікації уроків літератури. Загально-дидактичні принципи групування (методи навчання, види і форми роботи, дидактичні завдання). Питання типології уроків з літератури у зарубіжній дидактиці. Зразки класифікацій у польській методиці навчання літератури. Дискусія щодо класифікаційних основ.

Особливості вивчення творів різних літературних родів і жанрів. Література як постійне оновлення, еволюція засобів художнього вираження. Спільні та специфічні критерії аналізу. Урахування під час вивчення творів синтетичних за своїми родовими ознаками загальної та індивідуальної методології пізнання. Визначення найбільш ефективних методів і прийомів вивчення різнопланових текстів.

Аналіз художнього твору у школі. Типові помилки. Аналіз тексту чи його інтерпретація? Етапи підготовки учнів до сприйняття художнього тексту (за Є. Пасічником та Є. Мірошніченко). Процес і види читання як пропедевтика аналізу. Первісне сприймання твору, поверхнєве прочитання. І. Франко про планіметричне та стереометричне прочитання літературного тексту: його принципи аналізу, викладені в оповіданні "Борис Граб". Найбільш характерні помилки шкільного літературознавства: соціологізація, або ж комплекс "національного соціологізму"; перевантаженість інформацією, репродуктивне навчання; надмірна увага до фабульно-сюжетного рівня сприйняття, натомість, ігнорування естетичної сутності твору; недотримання "міри аналізу".

Зауваги до шкільної програми з української літератури. Варіативність шкільних програм з української літератури. Скільки має бути програм? Якими вони мали б бути? Перевантаженість діючої шкільної програми, потреба

кардинальної корекції. Канон позитивістської літератури у школі. Чи читабельні, цікаві такі тексти для школярів? Зіставлення історичного та сучасного зарубіжного досвіду. Програми з української літератури для загальноосвітніх навчальних закладів. Історія українського підручникотворення. Сучасний підручник з української літератури. Аналіз шкільних посібників.

Діагностика знань з літератури. Тестування, його різновиди. Перевірка та оцінювання знань на уроках української літератури. Дидактичні тести. Питання модернізації оцінювання навчальних досягнень. Тести шкільних досягнень. Основні мірила до складання тестових завдань цього кшталту, класифікація В. Оконя (Інформація про факти та взаємозв'язки між ними; розв'язування теоретичних і практичних проблем; самостійне оцінювання; самостійне застосування знань у нових ситуаціях). Універсальність критеріїв для діагностування рівня знань з більшості навчальних предметів у середній школі, зокрема й літератури, у працях сучасних українських дидактиків. Чотири рівні навченості (Рівень запам'ятовування і відтворення певної кількості літературної інформації, рівень фактичних знань; рівень розуміння; рівень застосування знань та стандартних умінь; рівень перенесення як найвищий показник навченості).

Історія розвитку тестування з літератури у сучасній Україні. Досвід ЛНУ ім. І. Франка та Києво-Могилянської академії. Основні критерії та засади у складанні тестових завдань із досвіду філологічного факультету ЛНУ ім. І. Франка. Спроби дискредитації тестування як однієї з форм перевірки знань. Помилки під час складання тестів, неправильний підбір дистракторів. Валідність тестів. Поріг можливого розв'язання, таксономія і пунктація тесту, що їх визначає відповідна мета тестування, структура чи профіль навчального закладу. Анонімна комп'ютерна перевірка результатів.

Чи можна виявити під час тестування з літератури творчі здібності? Зразки різноманітних тестових завдань. Тести з багатократним вибором відповіді, банки чи бази тестів з літератури. Аналіз тестів ЗНО, їхні вади і переваги. Потреба удосконалення. Мета і специфіка тестування з української літератури. Основні форми цієї педагогічної діяльності.

Україніст у сучасній національній школі. Чи виховує література?

Рекомендована література

1. Андрусів С. Модус національної ідентичності: Львівський текст 30-х років ХХ ст.: монографія /С. Андрусів. – Львів-Тернопіль, 2000.
2. Антонович Д. Триста років українського театру: 1619 – 1919. – К., 2003.
Бондар М. Поезія пошевченківської епохи. Система жанрів. – К., 1986.

3. Баган О. Микола Євшан про негативні культурні комплекси українства: критика народництва й провінціалізму в літературі (До теми «Ідейно-національне виховання на уроці української літератури») // Художнє слово і національне буття: статті про методикку навчання літератури в школі. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ ім. І. Франка, 2021. – 334 с.
4. Барабаш Ю. «Коли забуду тебе, Єрусалиме...» Гоголь і Шевченко. Порівняльно-типологічні студії – Харків : «Акта», 2001. – 373 с.
5. Барабаш Ю. Не відверну лиця. – К. : Темпора, 2013. – 756 с.
6. Барабаш Ю. Просторинь Шевченкового Слова. – К. : Темпора, 2011. – 510 с.
7. Бердиховська Б. Гнатюк О. Бунт покоління / Розмови з українськими інтелектуалами. – К., 2000.
8. Бернадська Н. Українська література ХХ століття. – К, 2002.
9. Гальченко С. Невичерпний архів Володимира Сосюри // Слово і час. 1998. – № 1.
10. Білецький Л. Основи української літературно-наукової критики : [навч. посібник]. – Упоряд., авт. передм. і приміток М. М. Ільницький.– К. : Либідь, 1998. – 408 с.
11. Бондар Л.П. До генези «Сойчиного крила»: від Осипа Маковея до Івана Франка (образ самітника) // «Я єсть пролог»: Матеріали Міжнародного конгресу до 160-річчя з дня народження І. Франка: у 2 т. – Т. 2. – Львів, 2019. – С. 90–103.
12. Бондар Л. Від романтизму до модернізму: «Непричесані думки» Івана Денисюка // Українське літературознавство. – Львів, 2012. – Вип. 75. – С. 127–136.
13. Бондар Л.П. Присвята // Шевченківська енциклопедія: у 6 т. – Київ: Наукова думка. – т. 5. – с. 324-326.
14. Бондар Л. Універсум „Причинної” // Слово і Час. – 2005. – № 3. – С. 3 – 13
15. Бунчук Б. Віршування Івана Франка: Монографія. – Чернівці, 2000.
16. Віннічук А. Історія української літератури другої половини ХІХ – початку ХХ століття : навчальний посібник. – Вінниця, 2012.
17. Возняк М. З життя і творчості Івана Франка. – Львів, 1955.
18. Возняк М. Історія української літератури [Текст] : навч. посіб. У 2 кн. Кн. 1. – 2-е вид., випр. – Львів : Світ, 1992. – 696 с.
19. Возняк М. Історія української літератури [Текст] : навч. посіб. У 2 кн. Кн. 2. – 2-е вид., випр. – Львів : Світ, 1994. – 560 с.
20. Возняк М. Студії над українськими літописами: Збірник наукових праць / Вступна стаття, упорядкування та коментарі Назара Федорака. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 596 с.
21. Гнатюк М. І. Іван Франко у літературно-естетичних концепціях його часу. – Львів : Каменяр, 1999. – 181 с.
22. Голод Р. Іван Франко та літературні напрями кінця ХІХ – початку ХХ століття. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2005. – 284 с.

23. Грабович Г. До історії української літератури. Дослідження, есе, полеміка. – К. : Основи, 1997. – 604 с.
24. Грицак Я. Пророк у своїй Вітчизні. Франко та його спільнота (1856–1886). – К. : Критика, 2006. – 631 с.
25. Гришко В. Серце «другого Володьки» і заборонена любов // Сосюра В. Засуджене й заборонене. – Нью-Йорк, 1952.
26. Гром'як Р. Історія української літературної критики (від початків до кінця ХІХ століття). [Посібник для студентів гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів]. – Тернопіль : Підручники і посібники, 1999. – 224 с.
27. Грушевський М. Історія української літератури: В 6 кн., 9 т. – Київ, 1993–1996.
28. Єфремов С. Історія українського письменства. – Київ, 1995.
29. Гундорова Т. Франко не Каменяр. Франко і Каменяр. – К. : Критика, 2006. – 352 с.
30. Денисюк І. “Усе мистецьке є символом” (Розшифровані й нерозшифровані символи у “Перехресних стежках”) // Українське літературознавство. Іван Франко: Статті і матеріали. – Львів, 2001. – Вип. 64. – С.3–12.
31. Денисюк І. Невичерпність атома / Упоряд. та передм. Т. Пастуха. – Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 319 с.
32. Денисюк І. Новаторство Франка-прозаїка // Записки НТШ. – Львів, 2005. – Т. ССЛ: Праці Філологічної секції. – С. 52–66.
33. Денисюк І. О. Літературознавчі та фольклористичні праці : [у 3 т., 4 кн.] / Іван Овксентійович Денисюк. – Львів : вид-во Львів. ун-ту, 2005.
34. Денисюк І. Розвиток української малої прози ХІХ – поч. ХХ ст.. – Львів : Академічний експрес, 1999. – 280 с.
35. Денисюк І. Розвиток української малої прози ХІХ – початку ХХ ст. – К., 1981.
36. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? – К., 2005.
37. Діалогічне прочитання української літератури : монографія / Г. Токмань, М. Корпанюк, Г. Мазоха та ін. ; за заг. ред. Г. Токмань. – К. : Міленіум, 2007. – 486 с.
38. Драч І. Оріон золотий. Фрагмент з життя В. М. Сосюри // Дзвін. – 2015. – № 6.
39. Вальо М. З любов'ю до Ірини Вільде // Дзвін. – 2010. – № 5-6. 33.
40. Євшан М. Іван Франко (Нарис його літературної діяльності) // Євшан М. Критика; Літературознавство; Естетика. – К., 1998. – С.135–153.
41. Єфремов С. Історія українського письменства. – Нью Йорк, 1991. – Вид. четверте, з одмінами й додатками. – Т. І. – 445 с.
42. Жулинський М. Слово і доля: [Українські письменники ХІХ – ХХ ст.]: Навч. посібник. – К., 2002.
43. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період / Оксана Забужко. – К. : Факт, 2006. – 156 с. (Сер. «Висока полиця»).

44. Зайцев О., Беген О., Стефанів В. Націоналізм і релігія: Греко-Католицька церква та український націоналістичний рух у Галичині (1920–1930-ті роки) / За заг. ред. О. Зайцева. – Львів : Видавництво Українського Католицького університету, 2011. – 384 с., іл.
45. Зарецький О. Українські шістдесятники і хрущовська відлига в етнокультурному просторі СРСР // Сучасність. – 1995. – № 4.
46. Зборовська Н. Шістдесятники // Слово і час. – 1999. – № 1.
47. Зеров М. Українське письменство ХІХ ст. // Зеров М. Твори: У 2 т. – К., 1990. – Т. 2.
48. Іваничук Р. «Література найвищого гатунку» // Дзвін. – 2007. – № 5-6.
49. Іванишин П. Модернізація без русифікації і вестернізації: націотворча стратегія Івана Франка // Петро Іванишин. Іван Франко і національне буття: герменевтичні акценти : монографія. Дрогобич: Посвіт, 2016. 172 с.
50. Івашків В. Українська романтична драма 30 – 80-х років ХІХ ст. – К., 1990. Історія української літератури ХІХ ст.: У 3 кн. – К., 1996. – Кн. 1–3.
51. Ільницький М. Від «Молодої Музи» до «Празької школи». – Львів: Інститут Українознавства НАН України, Львівський обласний методичний інститут освіти, 1995.
52. Ільницький М. Критики і критерії: літературно-критична думка в Західній Україні 20-30-х рр. ХХ ст. / Микола Ільницький. – Львів : ВНТЛ, 1998. – 148 с.
53. Ільницький М. Література українського відродження. – Львів: Львівський обласний науково-методичний інститут освіти, 1994.
54. Ільницький М. М. Між ідеологією і естетикою. Франкознавчі дослідження міжвоєнного двадцятиліття в Західній Україні // Іван Франко у критиці: західноукраїнська рецепція 20-30-х років ХХ ст. [Упорядник і автор вступного слова Микола Ільницький]. – Львів : ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – С. 3–24.
55. Ісиченко І., Архиеп. Історія української літератури: епоха Бароко (ХVII–ХVIII ст.). Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Львів, 2011.
56. Історія української літератури : У 2 т. / За ред. О.Гнідан. – К., 2003. – Т.1–2. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець ХІХ – поч. ХХІ ст. У 10-ти т. – К., 2013. – Т. 1-2.
57. Історія української літератури ХХ ст. – Кн. I (1910 – 1930-ті роки) / За ред. В. Г. Дончика. – К.: Либідь, 1993.
58. Історія української літератури: У 12 т. – Т. 1. – Київ, 2014.
59. Історія української літератури: У 12 т. – Т. 2. – Київ, 2016.
60. Клочек Г. Зі студій про літературну освіту. 3б. статей і матеріалів. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2013. – 192 с.
61. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець ХІХ – поч. ХХІ ст. У 10-ти т. – К., 2013. – Т. 1-2. У пошуках іманентного сенсу.

62. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець ХІХ – поч. ХХІ ст.: підручник: у 10 т. /Юрій Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2013. – Т. 4: У сподіваннях і трагічних зламах. – 2015., Т.5.: У сподіваннях і трагічних зламах. – 2015, Т.6.: На розламах міжвоєнного двадцятиліття. – 2019.
63. Корнійчук В. “Мов органи в величному храмі...” Контексти й інтертексти Івана Франка. Львів, 2007.
64. Корнійчук В. Ліричний універсум Івана Франка: горизонти поезики. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2004. 485 с.
65. Корогодський Р. Шістдесятники. Брама світла. – Львів, 2009.
66. Костюк Г. Лицар культури нації // Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ століття: У 3-х кн. – К., 1994. – Кн. 2. Лавріненко Ю. Юрій Яновський // Ю. Лавріненко. Розстріляне відродження: Антологія 1917-1933: Поезія – проза – драма – есей. – К., 2001.
67. Коцюбинська М. Мої обрії: У 2 кн. – К., 2004.
68. Кримський А. Д[окто]р Іван Франко. Огляд його двадцятип’ятилітньої письменницької діяльності // Твори: В 5 томах. Т. 2. С. 498–532.
69. Криса Б.С. Пересотворення світу: Українська поезія ХVІІ-ХVІІІ століть - Львів: Монастир Монахів Студійського Уставу, видавничий відділ «Свічадо», 1997.
70. Криса Б. Середньовічні візії Франка // Іван Франко: дух, наука, думка, воля: Матеріали Міжнародного наукового конгресу, присвяченого 150-річчю від дня народження Івана Франка (Львів, 27 вересня – 1 жовтня 2006 р.). – Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – Т. 1. – С. 810–814.
71. Крохмальний Р. «Між синім небом і чорним Стіксом»: вирішальні моменти формування світогляду Р.Іваничука — Митця і Громадянина//Меч і мисль: творчість Романа Іваничука у національних вимірах української культури: Збірник наукових праць. – Львів-Ужгород: Гражда. 2009. – С.139-151.
72. Крохмальний Р.«Пурпурове сонце в ситній скрині неба»: формула когерентності поетичного світу Б.І.Антонича//Міфологія і фольклор.- № 1(5).- 2010. – С.50-58.
73. Крохмальний Р.«Рано засіяне поле»: деякі аспекти поезики малої прози Ірини Вільде//Українське літературознавство. – Випуск 69. – Львів, видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – С.238-253.
74. Крохмальний Р. (у співавт. з Л.П.Бондар). Історія української літератури першої половини ХІХ століття: методичні вказівки, матеріали, рекомендації (для студентів філологічного факультету).//Львів, Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2010 – 228 с.
75. Крохмальний Р. Концепт порогової ситуації в художній інтерпретації Івана Нечуя-Левицького//Українське літературознавство. – Випуск 71. – 2010. – С. 15-25.

76. Крохмальний Р. «І Вавилон. І Надсянська легенда...» Проблема концепту когерентності художнього образу: архетип і текст//Міфологія і фольклор. – №3-4 (7). – 2010. – С.60-65.
77. Крохмальний Р. Кризь епохи та світи: трансфігурація і трансферність як форми когерентності художнього образу//Українське літературознавство.- ЛНУ ім.Івана Франка, вип.73, Львів, 2011.- С. 28 – 37.
78. Крохмальний Р. Образ і текст: світоглядні, мистецькі та комунікативні виміри (на матеріалі текстів українських романтиків першої половини ХІХ століття): навч. посіб./ Роман Крохмальний. - Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017.– 344 с.
79. Крупач М. Іван Франко та Євген Маланюк: у пошуках ознак грядущого (різдвяна казка як історіософічна візія майбутнього України) // Іван Франко: дух, наука, думка, воля: Матеріали Міжнародного конгресу, присвяченого 150-річчю від дня народження І. Франка (Львів, 27 вересня – 1 жовтня 2006 р.). – Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2010. – Т. 2. – С. 732–740.
80. Крупач М. Дмитро Донцов та Євген Маланюк: перше полемічне перехрестя // Вісниківство: літературна традиція та ідеї. Збірник наукових праць, присвячений пам'яті Василя Іванишина / Ред колегія: Л.Кравченко (голова), О. Баган, П. Іванишин та ін.. – Дрогобич: Коло, 2009. – С. 49–58.
81. Куца О. Михайло Драгоманов і розвиток української літератури у другій половині ХІХ століття. – Тернопіль : Посібники і підручники, 1995. – 224 с.
82. Лавріненко Ю. Розстріляне відродження: Антологія 1917 – 1933: Поезія – проза – драма – есей / Упорядкув, передм., післямова Ю. Лавріненка; Післямова Є. Сверстюка. – К.: Смолоскип, 2004.
83. Легкий М. Проза Івана Франка: поетика, естетика, рецепція в критиці / Інститут Івана Франка НАН України, Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2020. 608 с.
84. Легкий М. Форми художнього викладу в малій прозі Івана Франка. – Відп. ред. Л. П. Бондар. – Львів, 1999. – 160 с.
85. Легка О. Життя – це любов (Еротичний роман у віршах Наталі Ліувицької-Холодної). – Серія «Літературознавчі студії» Львівського відділення Інституту літератури ім.Т.Г.Шевченка НАН України. – Вип.10. – Львів, 2007.
86. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці: «Золоті литаври», 2001.
87. Літературознавчий словник-довідник. – Видавничий центр «Академія», Київ, 1997.
88. Мафтин Н. «Щоб запалити любов до Всесвіту... Рання проза Ірини Вільде // Слово і час. – 2007. – № 5.
89. Мафтин Н. В. Західноукраїнська та еміграційна проза 20-30-х років ХХ століття: парадигма реконквісти. Монографія /Н. В. Мафтин. – Івано-

- Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2008.
90. Мацяк О. Акорди як різновид фрагментарної прози Ольги Кобилянської // Українське літературознавство. Львів, 2005. Вип. 67. С. 76 – 81.
91. Мацяк (Баса) О. Асоціативний і номінативний живопис Ольги Кобилянської // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Випуск 216 – 217. Слов'янська філологія. Ольга Кобилянська □ письменниця і громадянка: національне і загальнолюдське. До 140-річчя від дня народження. Чернівці: Книги – XXI, 2004. С. 55 – 58.
92. Мацяк О. [Баса О.]. Карпатська мариністика О.Кобилянської // Літературознавчі зошити. Студії. Публікації. Рецензії. Бібліографія. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. Т. 1. С. 110 – 114.
93. Мацяк О. Кобилянська і Шопен: без імітації // Парадигма: зб. наук. праць. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2013. Вип. 7. С. 221 – 230.
94. Мацяк О. Синтез мистецтв у прозі Ольги Кобилянської: проблема самототожності письменниці: : Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01. Львів, 2006. 19 с.
95. Мацяк (Баса) О. Музичний дискурс прози Ольги Кобилянської // Літературознавчі студії. К.: ВПЦ «Київський університет», 2004. □ Вип. 9. С. 148 – 155.
96. Медвідь В. Шістдесятництво: міт і реальність // Українські проблеми. – 1997. – № 1.
97. Мельник Я. І остатня часть дороги... Іван Франко: 1908-1916. – Дрогобич : Коло, 2006. – 439 с.
98. Микитюк В. І. Іван Франко в історії української педагогіки: монографія; [за наук. ред. докт. пед. наук, проф. Володимира Кеміня]. – Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2018. – 488 с.
99. Микитюк В. Іван Франко і методика викладання української літератури : навчально-методичний посібник / Володимир Микитюк. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2017. – 200 с. 44.
100. Микитюк В. Іван Франко та Омелян Огоновський: мовчання і діалог. – Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка. – Серія: «Франкознавчі студії». – Випуск перший. – Львів, 2000. – 187 с.
101. Микитюк В. Педагогічні концепти Івана Франка (теорія та методика навчання літератури) : монографія / Володимир Микитюк. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. – 408 с.
102. Микитюк В. Практикум з методики викладання української літератури : навч. посібник / Володимир Микитюк. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 186 с.
103. Микуш С.Й. Композиція новел Василя Стефаника. – Львів, 2009.

104. Мірчук І. Історія української культури // Віктор Петров, Дмитро Чижевський, Микола Глобенко. Українська література. – Мюнхен-Львів.
105. Набитович І. Універсум *sacrum*'у в художній прозі (від Модернізму до Постмодернізму): Монографія / Ігор Набитович. – Дрогобич-Люблін : Посвіт, 2008. – 600 с.
106. Наєнко М. Художня література України. Від міфів до реальності / Михайло Наєнко. – К. : Просвіта, 2005. – 658 с.
107. Нахлік Є. Віражі Франкового духу: Світогляд. Ідеологія. Література. К.: Наук. думка, 2019.
108. Нахлік Є. Творчість Івана Котляревського: Замовчувані інтерпретації, дискусійні проблеми, спроба нового прочитання (з погляду літературних напрямів і течій): До 225-річчя від дня народження письменника. – Львів : Рекламно-видавнича фірма «Олір», 1994. – 68 с.
109. Нахлік Є. Українська романтична проза 20 – 60-х рр. ХХ ст. – К., 1988.
110. Неврлий М. Українська радянська поезія 20-х років: Мікропортрети в стилях і напрямках. – К., 1991.
111. Огоновський Ом. Історія літератури рускої. – Львів, 1887 – 1893. – Част. I – IV.
112. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі /С. Павличко. – К.: Либідь, 1999.
113. Пастух Т. Романи Івана Франка / Т. В. Пастух. – ЛДУ ім. І. Франка. Інститут франкознавства. – Львів : Каменяр, 1998. – 135 с.
114. Печарський А. Поетика творчості Осипа Турянського: монографія. – Львів: ВЦ ЛНУ ім. І.Франка, 2003.
115. Пилипчук С. Фольклористична концептосфера Івана Франка [Текст] : монографія; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, Каф. укр. фольклористики ім. Філарета Колесси, Ін-т франкознавства. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. – 465 с.
116. Працьовитий В. Мозаїка національно-культурної ідентичності в українській літературі: навчально-методичний посібник. – Львів: Реєстр-7, 2016.
117. Працьовитий В. Українська історична драма. – Львів: Ліга-Прес, 2002.
118. Роздольська І. Іван Багряний /УСЕ для школи. Українська література. 11 клас. Програмні тексти, ілюстрації, пояснення, завдання, тести. Випуск 3 /Головний редактор Григорій Чопик. – К.: Всеувиито, 2001.
119. Роздольська І. Василь Пачовський як учасник стрілецького покоління // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Львів: Львівський національний
120. університет імені Івана Франка, 2018. Вип. 67. Ч. 1. С. 230–243.
121. Роздольська І. Літературний феномен Українських Січових Стрільців: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020.

122. Роздольська І.
Степан Чарнецький як учасник стрілецького покоління. // Південний архів. Філологічні науки: зб. наук. праць. Вип. 82. Херсон: Херсонський державний університет, 2020. С. 21–28.
123. Рубчак Б. Пробний лет (Гло для книги) // Розсипані перли. Поети «Молодої Музи». – Київ: «Дніпро», 1991.
124. Салига Т. Вогонь, що не згаса. – К., 2017. Сверстюк Є. Світлі голоси життя. – К., 2015.
125. Салига Т. Ю. Імператив: Літературознавчі статті, критика, публіцистика – Львів: Світ, 1997.
126. Сенік Л. Роман опору: Український роман 20-х років: проблема національної ідентичності /Любомир Сенік. – Львів: Академічний експрес, 2002. Слабошпицький М. Двадцять п'ять поетів української діаспори. – К.: Ярославів вал, 2006.
127. Ситченко А. Л. Навчально-технологічна концепція літературного аналізу : Моногр. / А. Л. Ситченко; Миколаїв. держ. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. – К. : Ленвіт, 2004. – 304 с.
128. Скоць А. І. Поеми Івана Франка: Монографія. – Львів : ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 253 с.
129. Софронова Л. Старовинний український театр / Старинный украинский театр. Пер. з рос. Н.Федорак. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – 336 с.
130. Стереометрія тексту: Студії над поетичними творами Івана Франка : колективна монографія / М. М. Барабаш, В. В. Неборак, Б. С. Тихолоз, Н. Б. Тихолоз; Упор. та наук. ред. Б. Тихолоз / НАН України. Львівське відділення Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка. «Франкознавча серія». – Вип. 14. – Львів, 2010. – 288 с.
131. Тарас Шевченко : текст і контекст. Гайдамаки / авт. проекту, упоряд. В. І. Пахаренко ; уклад. Ю. Гончар. – Черкаси : Брама-Україна, 2011. – 368 с.
132. Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво. Профілі на тлі покоління. – К., 2010.
133. Тихолоз Б. Психодрама Івана Франка в дзеркалі рефлексійної поезії: Студії. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. – 180 с., іл. – (Франкознавча серія. Вип. 7).
134. Тихолоз Б. Філософська лірика Івана Франка: діалектика поетичної рефлексії. Львів, 2009. 319 с.
135. Федорак Н. Валерій Шевчук. УСЕ для школи. Навчальний посібник для 11 класу. – Київ: Всеуито, 2001. – 64 с.
136. Федорак Н. Ключові тексти Середніх віків і Відродження (Західна Європа). Навчально-методичний посібник. Львів: Український католицький університет 2021. – 300 с.
137. Федорак Н. Маркіян Шашкевич і його літературна творчість сьогодні / Назар Федорак // Вісник НТШ. – Львів, 2011. – Число 45. – С. 14–16.

138. Федорак Н. Поетика Галицько-Волинського літопису. Наукове видання. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2005. – 262 с.
139. Франко І. Двоязичність і дволичність // Додаткові томи до Зібрання творів у п'ятдесяти томах. К., 2010. Т. 54. С. 600–615.
140. Франко І. З останніх десятиліть ХІХ віку // Франко І. Збір. творів: У 50 т. – К., 1976–1986. – Т.41.
141. Франко І. Зміна системи // Зібрання творів : у 50 т. Т. 46. Книга 2. Історичні праці. К., 1986. С. 302–316.
142. Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 // Франко І. Збір. творів: У 50 т. – К., 1976–1986. – Т. 41.
143. Франко І. Подуви весни в Росії // Зібрання творів : у 50 т. Т. 45. К., 1986. С. 360–361.
144. Франко І. Стара Русь // Зібрання творів у 50 т. Показчик купюр. К., 2009. С. 190–224.
145. Харлан О. Дискурс катастрофізму в українській та польській прозі (1918 – 1939): Монографія. – К.: Освіта України, 2008.
146. Чижевський Д. Історія української літератури [Текст] : (від початків до доби реалізму). – Тернопіль : Феміна, 1994. – 480 с.
147. Чопик Р. Ессе Ното: Добра звістка від Івана Франка. – Львів : ЛВ ІЛ НАНУ, 2002; «Франкознавча серія». – Вип. 3. – 232 с.
148. Чопик Р. Менталітети. Збірка есеїв. – Львів: Видавнича спілка ім.Юрія Липи, 2014.
149. Чопик Р. Переступний вік / Українське письменство на зламі ХІХ – ХХ ст. – Львів – Івано-Франківськ, 1998.
150. Якимович Б. З. Іван Франко – видавець: Книгознавчі та джерелознавчі аспекти. Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2006. – 691 с.
151. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології / Матеріали упорядкував і підготував до друку д-р Микола Шафовал. – Мюнхен : Український Вільний Університет, 1993. – 217 с.

Сучасна українська літературна мова

Фонетика і фонологія

Букви і звуки. Основні невідповідності між буквами і звуками.

Артикуляційна класифікація голосних. Типи голосних за рядом, ступенем піднесення язика, участю губ у вимові. Артикуляційна класифікація приголосних звуків. Місце і спосіб творення приголосних звуків. Додаткові артикуляційні і акустичні ознаки приголосних звуків: співвідношення між голосом і шумом, довгота, веляризація, лабіалізація.

Фонема і її звукові вияви. Головні вияви фонем і позиційні та комбінаторні варіанти. Система голосних фонем і їх звукових виявів. Система приголосних фонем і їх звукових виявів.

Звукові зміни у мовленнєвому потоці. Асиміляція приголосних звуків і її різновиди (за напрямом, обсягом, характером звукових змін). Асиміляція за дзвінкістю-глухістю, твердістю-м'якістю, місцем і способом творення.

Дисиміляція приголосних звуків і її різновиди (за напрямом, ступенем сусідства розподібнених звуків, характером звукових змін).

Спрощення в групах приголосних.

Історичні і позиційні чергування фонем і їх звукових виявів. Чергування голосних фонем і їх варіантів. Чергування приголосних фонем і їх варіантів.

Основи складоподілу в українській мові. Склади відкриті і закриті, прикриті і неприкриті.

Наголос у слові. Наголос основний і побічний. Функції наголосу. Фонетичне слово, проклітики і енклітики.

Орфоепічні норми української мови. Вимова голосних і приголосних звуків.

Орфографічні норми української мови.

Орфоепічні і орфографічні словники української мови.

Лексикологія і фразеологія

Слово як одиниця лексичного рівня мови. Лексичне значення слова. Основні типи лексичних значень слова (пряме номінативне, фразеологічно зумовлене, синтаксично зумовлене). Багатозначність слова. Прямі й переносні, первинні й вторинні значення слів. Переносне значення і переносне вживання слова.

Лексичні омоніми і їх різновиди (омоформи, омофони, омографи).

Лексичні синоніми. Класифікація синонімів. Загальномовні і контекстуальні синоніми. Абсолютні синоніми.

Пароніми в лексичній системі мови.

Антоніми і їх різновиди (різнокореневі, однокореневі). Загальномовні і контекстуальні антоніми.

Лексика української мови з погляду її походження. Власне українська лексика. Запозичення із слов'янських і неслов'янських мов.

Стилістична диференціація української лексики. Стилістично нейтральна лексика. Розмовна лексика. Книжна лексика. Термінологічна лексика. Експресивна лексика.

Лексика української мови з погляду її вживання. Загальнонародна лексика. Діалектна лексика. Лексичні, етнографічні і семантичні діалектизми. Соціальні діалектизми (професіоналізми, жаргонізми, арготизми).

Активна і пасивна лексика в українській мові. Різновиди застарілої лексики (історизми, архаїзми). Неологізми і їх різновиди.

Фразеологізм і його ознаки. Семантична і структурна класифікація фразеологічних одиниць. Фразеологічна багатозначність. Фразеологічні синоніми. Фразеологічні антоніми. Фразеологічні словники української мови.

Українська лексикографія. Енциклопедичні й лінгвістичні словники. Типи лінгвістичних словників.

Морфеміка і дериватологія

Основні поняття морфеміки. Морфемі як мінімальна значуща одиниця мови і морф як реалізація морфемі в мовленні. Аломорфи і варіанти морфем.

Класифікація морфем. Поділ морфем за роллю у складі слова (кореневі й афіксальні), за наявністю або відсутністю звукового показника (субстанційні й нульові).

Класифікація коренів й афіксів з погляду морфемної самостійності та повторюваності (відтворюваності) у складі слова: вільні та зв'язані (радиксоїди) корені; регулярні, нерегулярні й унікальні (уніфікси) афікси.

Види афіксів за місцем розташування у слові щодо кореня (префікси, суфікси, закінчення, постфікси). Інтерфікси і конфікси (циркумфікси). Афіксоїд як морфема проміжного типу; префіксоїди та суфіксоїди. Поняття аброморфемі: аброкорінь, абропрефікс й абросуфікс.

Типи афіксів за функціями: формотворчі (словозмінні, реляційні) та словотворчі (дериваційні).

Підкласи словотворчих морфем: морфемі з мутаційною, модифікаційною і транспозиційною семантичними функціями; суміщення кількох функцій в одній морфемі.

Типи морфем за структурно-генетичними ознаками: питомі та позичені корені й афікси; первинні (етимологічні) і вторинні (сучасні) корені; первинні (прості) і вторинні (складні) афікси. Типи морфем за частиномовною належністю: іменникові, прикметникові, дієслівні, числівникові, займенникові, вигуківі та ін.

Морфотактика як розділ морфеміки, що вивчає принципи сполучуваності морфем. Формальні (фонологічні), лексичні, словотвірні, семантичні й стилістичні обмеження сполучуваності морфем.

Морфемна будова слова. Основа слова (граматична й лексична). Структурні типи основи: проста (непохідна) і складна (похідна); перервана основа; суплетивна основа. Ступінь подільності основи і слова.

Історичні зміни в морфемній будові слів української мови: спрощення, перерозклад та ускладнення морфемної будови.

Закономірності конструювання морфемних структур українських слів: морфемна довжина і глибина слів сучасної української мови. Закон простоти й переваги. Симетрія та асиметрія в морфемній будові слова. Основні типи морфемних структур у сучасній українській мові в межах різних частин мови.

Словники морфемної будови українських слів і словники українських морфем.

Основні поняття дериватології. Словотвірна пара (твірне слово – похідне слово). Ознаки похідних (мотивованих) слів. Поняття словотвірної похідності (мотивованості). Типи словотвірної похідності: повна й часткова, стандартна й ускладнена (метафорична й метонімічна), єдина і множинна.

Структурно-граматичні види вихідних дериваційних одиниць: твірна база, твірна основа, комплекс кількох твірних основ (при основоскладанні), твірне слово (при префіксації й постфіксації), сукупність твірних слів (при

словоскладанні). Питання про граматичну форму слова як вихідну одиницю деривації.

Словотвірна будова слова (твірна основа й словотворчий засіб (дериватор). Структурні типи твірних основ. Типи дериваторів: афіксальні, безафіксні та змішані. Використання морфологічних й акцентних явищ у словотворенні.

Словотвірне значення і його різновиди (модифікаційне, мутаційне і транспозиційне).

Способи словотворення. Афіксальні способи творення слів: суфіксальний (у тім числі й нульова суфіксація), префіксальний, постфіксальний, флексійний, суфіксально-префіксальний, суфіксально-постфіксальний, префіксально-флексійний, суфіксально-префіксально-постфіксальний способи.

Безафіксні способи словотворення: складний (чисте основокладання, аббревіація, телескопічний спосіб, зрощеннєвий, контамінаційний), морфолого-синтаксичний, лексико-семантичний, лексико-морфологічний способи творення слів.

Змішані способи словотворення: префіксально-складний, суфіксально-складний, префіксально-суфіксально-складний; суфіксально-зрощеннєвий, префіксально-зрощеннєвий, суфіксально-аббревіаційний та інші способи творення слів.

Основні поняття словотвірної системи: словотвірна категорія, словотвірний тип, словотвірна модель. Поняття продуктивності словотвірного типу.

Словотвірне гніздо. Компоненти гнізда: вершина, словотвірний ланцюжок, словотвірна парадигма. Будова словотвірних парадигм.

Словотвірні словники української мови.

Морфологія

Іменник як частина мови. Лексико-граматичні розряди іменників: конкретні і абстрактні, загальні і власні, предметні і речовинні, збірні й одиничні, назви істот і неістот. Морфологічні категорії іменника. Категорія роду. Класифікація іменників за родами. Категорія числа іменника. Однинні і множинні іменники. Категорія відмінка іменників. Поділ іменників на відміни та групи. Парадигма іменників I відміни. Парадигма іменників II відміни. Парадигма іменників III відміни. Парадигма іменників IV відміни. Парадигма множинних іменників.

Прикметник як частина мови. Семантичні групи прикметників. Перехід прикметників з однієї семантичної групи в іншу. Ступені порівняння якісних прикметників (синтетичні й аналітичні форми). Відмінювання прикметників. Повні й короткі, стягнені й нестягнені форми прикметників. Тверда й м'яка група відмінювання прикметників. Особливості відмінювання прикметників на *-лиций*. Перехід інших частин мови в прикметник (ад'єктивація).

Числівник як частина мови. Морфологічні ознаки числівників. Групи числівників за значенням і будовою. Словозміна числівників.

Займенник як частина мови. Морфологічні категорії займенника. Розряди займенників за значенням. Відмінювання займенників. Перехід інших частин мови у займенник (прономіналізація).

Дієслово як частина мови. Дієслівні форми (інфінітив, особові форми, дієприкметник, дієприслівник, форми на -но, -то). Морфологічні категорії дієслова. Категорія виду. Парновидові, одновидові і двовидові дієслова. Категорія перехідності / неперехідності. Категорія стану. Категорія способу. Дійсний, умовний, наказовий, спонукальний і бажальний способи. Категорія часу. Теперішній, майбутній, минулий, давноминулий, минулий умовний час. Категорія особи. Дієвідмінювання. Безособові дієслова. Дієприкметник як дієслівна форма. Активні і пасивні дієприкметники і їх творення. Дієприслівник як дієслівна форма і його творення. Дієслівні форми на -но, -то.

Прислівник як частина мови. Лексико-граматичні розряди прислівників. Ступені порівняння означальних прислівників. Структура прислівникових основ. Правопис прислівників.

Прийменник як частина мови. Класифікація прийменників за походженням. Класифікація прийменників за значенням. Уживання прийменників із різними відмінковими формами.

Сполучник як частина мови. Класифікація сполучників за будовою. Класифікація сполучників за значенням. Сполучники і сполучні слова.

Частка як частина мови. Класифікація часток (фразові, словотворчі, формотворчі). Співвідносність часток з іншими частинами мови.

Вигук як частина мови. Первинні і похідні вигуки. Поділ вигуків за значенням: емоційні вигуки та вигуки, що передають різні волевиявлення людини. Звуконаслідувальні слова.

Синтаксис

Словосполучення як синтаксична одиниця. Різновиди словосполучень за типом синтаксичного зв'язку між їх компонентами (підрядні та сурядні).

Підрядні словосполучення і їх різновиди за частиномовним вираженням головного компонента, ступенем семантичної спаяності головного і залежного слова, характером граматичного зв'язку залежного слова з головним і видом семантико-синтаксичних відношень між ними. Способи формального зв'язку між компонентами підрядних словосполучень: узгодження і його різновиди (власне-граматичне, умовно-граматичне, асоціативно-граматичне, змістове); кореляція; керування і його різновиди; прилягання. Типи семантико-синтаксичних відношень між компонентами підрядних словосполучень (атрибутивні, апозитивні, об'єктні, обставинні, комплетивні).

Сурядні словосполучення і їх різновиди за характером формального зв'язку і семантико-синтаксичних відношень між їх компонентами.

Групи словосполучень за будовою (прості, складні).

Речення як синтаксична одиниця. Типи речень за характером відношення повідомлюваного до дійсності (стверджувальні, заперечні), за

метою висловлювання, за емоційно-експресивним забарвленням, за структурою.

Граматична основа двоскладного речення і способи її вираження. Прості і складені підмети. Прості і складені присудки, їх різновиди.

Односкладні речення і їх різновиди. Способи вираження граматичної основи в означено-особових, неозначено-особових, узагальнено-особових, безособових, інфінітивних і номінативних реченнях.

Другорядні члени речення, їх різновиди і способи вираження. Узгоджені і неузгоджені означення. Прямі і непрямі додатки. Розряди обставин за значенням.

Неповні речення. Контекстуально неповні речення і їх різновиди. Еліптичні речення і їх різновиди.

Ускладнені речення і їх різновиди. Речення з однорідними членами. Речення з відокремленими членами. Речення із вставними і вставленими конструкціями. Речення із звертаннями. Розділові знаки в реченнях, ускладнених однорідними і відокремленими членами, вставними і вставленими компонентами, звертаннями.

Складносурядні речення і їх різновиди за структурою і семантикою. Складносурядні речення із єднальними відношеннями. Складносурядні речення із зіставно-протиставними відношеннями. Складносурядні речення із розділовими відношеннями.

Складнопідрядні речення і їх різновиди. Складнопідрядні речення з підрядними означальними частинами. Складнопідрядні речення із підрядними з'ясувальними частинами. Складнопідрядні речення із підрядними обставинними частинами. Складнопідрядні речення з кількома підрядними частинами, способи зв'язку підрядних частин з головною (однорідна і неоднорідна супідрядність, послідовна підрядність, комбінований спосіб підпорядкування підрядних частин).

Безсполучникові речення і їх різновиди за структурою і семантикою. Безсполучникові речення з однотипними і різнотипними частинами.

Багатокомпонентні складні речення з різними видами зв'язку між предикативними частинами (з сурядним і підрядним зв'язком, із безсполучниковим і сполучниковим сурядним зв'язком, із безсполучниковим і сполучниковим підрядним зв'язком, із безсполучниковим і сполучниковим сурядним і підрядним зв'язком).

Розділові знаки у складних реченнях.

Історія української літературної мови

Староукраїнський період в історії становлення української літературної мови. Фонетико-орфографічні та морфологічні ознаки української мови у руських списках старослов'янських текстів.

Середньоукраїнський період в історії становлення української літературної мови. Традиції і розвиток ділового письменства на слов'янських

землях та в Україні. Розвиток мовознавчої думки у XVI – першій половині XVII ст. на українських землях.

Нова доба в історії української літературної мови (кінець XVIII – XIX ст.). Творення нової української літературної мови на народнорозмовній основі. „Енеїда” І.Котляревського як нове явище в історії становлення української літературної мови. Т.Шевченко як основоположник української літературної мови. Концепція літературної мови П.Куліша.

Заборона українського друкованого слова у підросійській Україні (Валуєвський обіжник 1863р., Емський указ 1876р. та ін.). Суспільний статус української мови в Галичині. Дискусія 1891 – 1892 рр. і її значення у виробленні основних засад формування єдиної української літературної мови.

Функціонування та розвиток української літературної мови у XX ст. Мовні дискусії 1905 – 1907 та 1912 – 1913 рр. та їх роль у становленні української літературної мови. Вироблення критеріїв унормування літературної мови. Наслідки українізації у процесі творення наукового, офіційно-ділового, публіцистичного стилів української мови.

Українська літературна мова у середині XX ст. Умови функціонування і характер розвитку української мови у 40 – на початку 50-х років.

Українська літературна мова у другій половині XX ст. Основні тенденції розвитку української мови в 90-х роках. Сучасний стан та проблеми українського літературного мовотворення

Історична грамати́ка української мови

Історична фонетика. Відбиття фонетичних процесів дописемного етапу в звуковій системі староукраїнської мови раннього періоду. Чергування голосних і приголосних. Розвиток повноголосся.

Звукові зміни давньоукраїнської мови писемного періоду (XI-XIII ст.). Система голосних. Голосні повного творення і зредуковані. Система приголосних. Приголосні тверді, напівпом'якшені й м'які. Наслідки занепаду зредукованих у системі голосних і приголосних. Фонетичні зміни в українській мові XIV-XV ст.

Історична морфологія. Поділ іменників за основами. Відмінювання іменників. Витворення сучасних відмін іменників української мови. Формування прикметника як частини мови. Відмінювання прикметників. Розряди займенників. Система відмінювання займенників. Історія форм простих і складених числівників. Історія дієслівних форм. Виникнення і формування службових слів.

Історичний синтаксис. Історія формування простих і складних речень.

Діалектологія

Українська діалектологія як наука, її предмет, завдання, значення і система термінів. Синхронна та діахронна діалектологія.. Зв'язок діалектології з іншими науками. Територіальні і соціальні діалекти. Методи збирання

діалектного матеріалу. Методи діалектологічних досліджень. Вивчення діалектології у шкільному курсу української мови.

Класифікація українських діалектів за генетичною ознакою на давні (старожитні) і новостворені. Наддністрянський діалект. Ареал наддністрянського говору, історія його дослідження. Поняття «опільського» діалекту. Фонетичні, морфологічні, лексичні особливості. Гуцульський (східнокарпатський) діалект. Ареал. Історія дослідження говору. Фонетичні, морфологічні, синтаксичні, лексичні особливості. Покутсько-буковинські говірки. Ареал покутсько-буковинських говірок, історія їх дослідження. Фонетичні, морфологічні, синтаксичні, лексичні особливості. Надсянський говір. Ареал. Історія дослідження діалекту. Сучасний стан надсянських говірок. Карпатська група говорів. Бойківський (північнокарпатський) говір. Історія дослідження діалекту. Проблема походження етноніма «бойки». Закарпатський діалект, ареал. Історія дослідження закарпатського діалекту. Фонетичні, морфологічні, синтаксичні, лексичні особливості. Лемківський говір. Проблема походження етноніма «лемки». Фонетичні, морфологічні, лексичні особливості. Волинсько-подільська група говорів. Подільський говір. Історія дослідження. Фонетичні, морфологічні, лексичні особливості. Волинський говір. Ареал поширення. Історія дослідження. Фонетичні, морфологічні, лексичні особливості.

Північне (поліське) наріччя української мови. Ареал, походження говорів. Історія дослідження північного наріччя. Фонетичні, морфологічні, лексичні, синтаксичні особливості правобережнополіських, лівобережнополіський та середньополіських говірок

Характеристика говорів південно-східного наріччя (середньонадніпрянського, степового, слобожанського). Ареал середньонадніпрянських говірок, історія їх дослідження. Фонетичні, морфологічні, синтаксичні, лексичні особливості.

Методика викладання української мови:

Методика викладання української мови як наука та навчальна дисципліна. Предмет, об'єкт і завдання методики мови. Різновиди методики. Зв'язок методики мови з іншими дисциплінами. Підходи до навчання української мови в середній школі. Принципи навчання української мови.

Українська мова як навчальна дисципліна в загальноосвітніх закладах. Документи, які регламентують навчання української мови в середніх закладах освіти. Українська мова як навчальна дисципліна в державному стандарті загальної середньої освіти, базовому навчальному плані, типовій освітній програмі та типовому навчальному плані. Навчальні програми з української мови для 5-9 та 10-11 класів (профільний рівень та рівень стандарту). Мета, завдання та основна ідея навчання української мови в середній школі. Компетентнісний підхід до навчання української мови: аналіз 10 ключових компетентностей. Поняття «наскрізної лінії», характеристика чотирьох наскрізних ліній програми. Змістові лінії програми. Зміст та завдання

«методичних рекомендацій щодо викладання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах». Календарно-тематичне планування з української мови як обов'язковий документ для вчителя-словесника.

Підручники для 5–11 класів з української мови для середньої школи. Принципи побудови навчальних книг з української мови: підручників, посібників, довідників, словників. Підручник з української мови та національна ідентичність. Структура підручника. Теоретична частина підручника (загальнодидактичні принципи навчання, система правил і визначень у підручнику). Практична частина підручника. Види завдань, їх кількість, спрямування, творчі вправи.

Методи навчання української мови в середній школі. Методи навчання в українській школі та їхня класифікація. Традиційні методи навчання української мови: метод зв'язного викладу вчителя; метод бесіди; метод спостереження й аналізу мовних явищ; метод роботи з підручником; метод вправ. Концепція типів і методів у навчанні мови М. Шкільника.

Нетрадиційні методи навчання української мови: інтерактивні технології кооперативного навчання; інтерактивні технології колективно-групового навчання; інтерактивні технології ситуативного моделювання; інтерактивні технології опрацювання дискусійних питань; методи диференційованого навчання; методи особистісно орієнтованого навчання; креативні методи. Засоби навчання (дидактичний матеріал, наочність, технічні засоби).

Урок як основна форма організації навчально-виховного процесу. З історії формування уроку. Основні підходи до типології уроків з української мови. Класифікація уроків української мови. Структура уроку кожного типу. Інноваційні типи уроків. Макро- і мікроструктура уроку з української мови. Технологія сучасного уроку з української мови.

Технологія уроків з української мови. Методика написання конспектів уроків з української мови. Поняття технології навчання української мови в середній школі. Організаційний момент, формування мети уроку та аналіз усіх форм домашнього завдання. Вивчення нового матеріалу: методи, за допомогою яких учитель подає новий матеріал. Дидактичний матеріал і вимоги до нього. Закріплення вивченого матеріалу. Система вправ на закріплення. Підсумовування вивченого. Домашнє завдання та методика його подання.

Система завдань на уроках з української мови. Основні помилки та робота над їх виправленням. Типологія вправ з української мови в загальноосвітній школі. Основні завдання та цінність вправ на уроках мови. Класифікації усних та письмових вправ у методичній літературі. Класифікації помилок. Робота над їх виправленням.

Система завдань на уроках з української мови. Диктант як орфографічно-пунктуаційна вправа. Поняття диктанту в методичній літературі. Дидактичне та виховне значення диктанту. Класифікації диктантів. Підготовка вчителя до проведення диктанту. Методика написання навчального та контрольного диктантів. Переказ у шкільній практиці навчання

мови. Класифікації переказів. Різновиди переказів у програмі. Методичні рекомендації щодо проведення навчального та контрольного переказів. Твір як особливий вид роботи з розвитку мовлення. Класифікації творів. Основні вимоги до творів, передбачених чинною програмою. Методика перевірки й оцінювання творів.

Позакласна робота з української мови в середній школі. Мета позакласних занять з української мови. Принципи позакласної роботи. Основні форми та зміст позакласної роботи. Факультативні заняття з української мови. Кабінет української мови в середній школі. Шляхи та засоби підвищення кваліфікації вчителя мови в умовах нової української школи.

Рекомендована література

1. Авксентьев Л. Г., Ужченко В. Д. Українська фразеологія. Харків, 1990.
2. Аркушин Г. Л. Західнополіська діалектологія : навч. посіб. з регіон. діалектології для студ. спец. “Укр. мова та літ.” / Г. Л. Аркушин. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – 256 с.
3. Аркушин Г. Л. Народна лексика Західного Полісся : монографія / Григорій Аркушин. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – 236 с.
4. Асіїв Л. В. Пілецький В. І. Фонетика і фонологія української мови. Львів: ТЗОВ “Простір М”, 2015. – 360 с.
5. Баран Я., Зимомря М. Теоретичні основи фразеології: навчальний посібник / Я. Баран, М. Зимомря. – Ужгород, 1999.– 176 с.
6. Бевзенко С. П. Українська діалектологія. – К.: Вища школа, 1980.
7. Безпояско О. К., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Граматика української мови: Морфологія. – К., 1993.
8. Білоус М., Кузьма І. Морфеміка сучасної української літературної мови. – Львів, 2014.
9. Бондар О. І., Карпенко Ю. О., Микитин-Дружинець М. Л. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія/ Навч. посіб. К.: ВЦ «Академія», 2006. С.7 – 194 с.
10. Брайчевський М. Походження слов'янської писемності. – К., 1998.
11. Брус М. Історична граматика української мови. Частина друга. Практичний матеріал. Термінологічний словник. Тестові завдання. – Івано-Франківськ, 2016. – 91 с.
12. Брус М. Історична граматика української мови. Частина перша. Теоретичний матеріал. Тематичні таблиці. – Івано-Франківськ, 2016. – 183 с.
13. Брус М. Історична граматика української мови. Частина третя. Хрестоматійні матеріали. – Івано-Франківськ, 2016. – 91 с.

14. Вихованець І. Р. Граматика української мови: Синтаксис. – К., 1993.
15. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови. – К., 2004.
16. Вільчинська Т., Бабій І. Сучасна українська літературна мова. Морфологія: навч. посібник. 3-тє вид., переробл., доповн. Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2016. – 184 с.
17. Глібчук Н. М., Добосевич У.Б. Проблеми міжчастиномовної омонімії в сучасній українській літературній мові // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Львів: Львівський національний ун-т, 2010. – Вип. 50. – С. 386–404.
18. Глібчук Н.М., Добосевич У. Б. Словник міжчастиномовних омонімів української мови. – Львів, 2016.
19. Глібчук Н.М., Добосевич У.Б. Сучасна українська мова. Морфологія. Практикум: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2009. – 486 с.
20. Глуховцева К. Д. Динаміка українських східнослобожанських говірок : монографія / К. Глуховцева. – Луганськ, 2005. – 592 с.
21. Горпинич В. О. Морфологія української мови. – К., 2004.
22. Горпинич В. О. Українська морфологія. – Дніпропетровськ, 2002.
23. Горпинич В.О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія. – К., 1999.
24. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія / І. Вихованець, К. Городенська, А. Загнітко, С. Соколова; за ред. К. Городенської. К.: ВД Дмитра Бураго, 2017. – 752 с.
25. Граматичний словник української літературної мови. Словозміна. – К., 2011.
26. Гринчишин Д., Капелюшний А., Сербенська О.А., Терлак З.М. Словник-довідник з культури української мови. – К., 1996.
27. Гриценко С.П. Динаміка лексику української мови XVI – XVII ст. / С. П. Гриценко. – К.: КММ, 2017. – 934 с.
28. Грищенко П.Ю. Ареальне варіювання лексики. – К.: Наук. думка, 1990.
29. Грещук В., Грещук В. Південно-західні діалекти в українській художній мові. Нарис / Василь Грещук, Валентина Грещук. – Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010. – 309 с.
30. Дідун Л. І. Фразеологізми із семантикою інтенсивності в сучасній українській літературній мові. – Київ, 2019. – 231 с.
31. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови. К.: ВЦ «Академія», 2010. – 384 с.
32. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності: стилістика та культура мови. – К., 1999.
33. Жовтобрюх М. А., Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови. – Ч. 1. – К., 1972.

34. Жовтобрюх М.А., Волох О.Т., Самійленко С.П., Слинсько І.І. Історична грамати́ка української мови. – К., 1980.
35. Загнітко А. П. Теоретична грамати́ка української мови: Синтаксис. – Донецьк, 2001.
36. Загнітко А. Теоретична грамати́ка сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. – Донецьк, 2011 – 992 с.
37. Загнітко А. Український синтаксис: теоретико-прикладний аспект. Донецьк, 2009. – 137 с.
38. Загнітко А., Миронова Г. Синтаксис української мови: теоретично-прикладний аспект. – Брно, 2013.
39. Загнітко А.П. Основи українського теоретичного синтаксису. Горлівка : ГДПШМ, 2004. Ч. 1. 228 с. ; Ч. 2. 54 с. ; Ч. 3. – 266 с.
40. Захлюпана Н.М., Кузьма І.Т., Кутня Г.В, Труш О.М. Морфологія: термінологічний словник-довідник. – Львів, 2014.
41. Історія українського правопису ХІ–ХХ століття: Хрестоматія. – К. Наукова думка, 2004. – 582 с.
42. Історія української мови: Синтаксис. – К., 1983.
43. Історія української мови: Морфологія. – К., 1978.
44. Історія української мови: Фонетика. – К., 1979.
45. Історія української мови: Хрестоматія / Упоряд. С.Я. Єрмоленко, Н.К. Мойсеєнко. – К., 1996.
46. Карпенко Ю. О. Ще раз про критерії виділення частин мови // Мовознавство. – 2001. – № 3.
47. Кислюк Л.П. Узуальне й оказіональне словотворення в різностильовій мовній практиці. Українська мова. 2020. – №2
48. Клименко Н. Ф. Основи морфеміки сучасної української мови. – К., 1998.
49. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А. Словотвірна морфеміка сучасної української мови. – К., 1998.
50. Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови : Навчально-методичний посібник. Для студентів українського відділення філологічного факультету / Оксана Костів, Олеся Сколоздра-Шепітко. – Львів, 2018. – 202 с.
51. Коструба П. П. Фонетика сучасної української літературної мови. – Ч. І. – Львів, 1963.
52. Кочан І. М., Захлюпана Н. М. Словник-довідник з методики викладання української мови / І. М. Кочан, Н. М. Захлюпана. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2005. – 250 с.
53. Кубайчук В. Хронологія мовних подій в Україні : зовнішня історія української мови ІХ–ХХ ст. – К. "К.І.С.", 2020. – 192 с.
54. Купчинська З., Пілецький В. Історична грамати́ка української мови. – Львів, 2014.
55. Курс історії української літературної мови: у 2-х тт. / За ред. І.К. Білодіда. – К. 1958–1961, Т. 1–2.
56. Кучеренко І. актуальні проблеми граматики. – Львів, 2003.

57. Кучеренко І. К. Актуальні проблеми граматики. – Львів, 2003.
58. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. – Вінниця, 2003.
59. Лавриниць О., Симонова К., Ярошевич І. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. – Вид-во : Києво-Могилянська академія, 2019.
60. Левченко О. П. Фразеологічна символіка : лінгвокультурологічний аспект. – Львів, 2005. – 265 с.
61. Масенко Л. Мова і суспільство. Постколоніальний вимір. – К., 2004.
62. Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилїстика української мови. – К., 2003.
63. Методика вивчення української мови в школі / О. М. Біляєв, В. Я. Мельничайко, М. І. Пентиліук та ін. – К. : Рад. ш., 1987. – 246 с.
64. Методика викладання української мови в середніх освітніх закладах / за ред. М. Пентиліук. – К. : Ленвіт, 2009. – 400 с.
65. Мойсієнко А. К. Сучасна українська мова. Синтаксис простого ускладненого речення. – К., 2006.
66. Мойсієнко А. К., Арбїджанова І. М. Сучасна українська літературна мова : Морфологія. Синтаксис : [підручник]. К. : Знання, 2010. – 374 с.
67. Мойсієнко В. М. Історична діалектологія української мови. Північне (поліське) наріччя: підручник / Віктор Мойсієнко. – Київ: ВЦ “Академія”, 2016. – 284 с.
68. Наєнко Г., Суховій О. Історія української мови. Практикум із морфології. Навчальний посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2019. – 336 с.
69. Ніка О. І. Історія української літературної мови / О. Ніка. – К., 2014.
70. Ніка О. І. Історія української літературної мови. Ч. І. – К., 2005.
71. Огієнко І.І. Історія української літературної мови. – К., 1995.
72. Пентиліук М. Методика навчання української мови у таблицях і схемах: навч. посіб. / М. І. Пентиліук, Т. Г. Онукевич. – К. : Ленвіт, 2006. – 134 с.
73. Підкуймуха Л. Мова Львова. або коли й батяри говорили. – К. : ТОВ "Видавництво "Кліо", 2020. – 328 с.
74. Плющ М.Я. та ін. Сучасна українська літературна мова: Зб. вправ /М. Я. Плющ, О. І. Леута, Н. П. Гальона. 2-ге вид., переробл. і допов. К.: Вища шк., 2003. С. 6 – 40 с.
75. Плющ Н., Бондаренко В. Сучасна українська мова. Орфоепія: навч. посіб. К.: Київський національний університет ім. Т. Шевченка, 2008. – 207 с.
76. Плющ П.П. Історія української літературної мови. – К., 1971.
77. Практикум з методики навчання української мови / Колектив авторів за редакцією М. І. Пентиліук. – К. : Ленвіт, 2003. – 302 с.

78. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах : модульний курс : посібник для студентів / Кол. авторів за ред. М. І. Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2011. – 366 с.
79. Русанівський В. М. Історія української літературної мови. – К., 2001.
80. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики. – К., 1999.
81. Синтаксис української мови : хрестоматія : у 2 ч. / Упоряд. : А. Мойсієнко, В. Чумак, С. Шевель. – К. : ВПЦ "Київський університет". 2019. – Ч. 2. – 326 с.
82. Синтаксис української мови : хрестоматія : у 2 ч. / Упоряд.: А. Мойсієнко, В. Чумак, С. Шевель. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2019. – Ч. 1. – 559 с.
83. Скаб М. Церковнослов'янська мова української редакції. Історія виникнення та функціонування, графіка, орфографія, фонетика, лексика.– Чернівці: ВД «Родовід», 2014. – 340 с.
84. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання. – К., 1994.
85. Слободинська Т. С. Історична морфологія української мови: Модульний курс: Посібник. – Вінниця: Книга-вега, 2008. – 232 с.
86. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. / Кол. авторів за ред. М.І. Пентилюк – К. : Ленвіт, 2015. – 320 с.
87. Смотрицький М. Апологія паломництва до східних країв. Архиеп. Ігор Ісіченко, автор.проект, передмова, коментарі. – Х.: Акта, 2020. – 608 с.
88. Сучасна українська літературна мова / За ред. М. Плющ. – К., 2000.
89. Сучасна українська літературна мова : Стилїстика. – К., 1973.
90. Сучасна українська літературна мова. Вступ. Фонетика / За заг. ред. І. К. Білодіда. – К., 1969.
91. Сучасна українська літературна мова. Лексика / За заг. ред. І. К. Білодіда. – К., 1973.
92. Сучасна українська літературна мова: Морфологія / За заг. ред. І. К. Білодіда. – К., 1969.
93. Сучасна українська літературна мова: Підручник / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.; За ред. М. Я. Плющ. – 3-є вид. – К.: Вища шк., 2001.
94. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / За заг. ред. І. К. Білодіда. – К., 1972.
95. Сучасна українська мова / За редакцією М. Я. Плющ. Видання четверте, стереотипне. К.: Вища школа. 2003. С.17–115.
96. Сучасна українська мова / За редакцією О. Д. Пономарева. Видання третє, перероблене. К.: Либідь. 2005. С.8–44.
97. Сучасна українська мова. Лексикологія. Фонетика: Підручник / За редакцією доктора філол. наук проф. А. К. Мойсієнка. Київ: Знання, 2013. С. 225–337.

98. Сучасна українська мова. Синтаксис : [підручник] /за ред. А. К. Мойсієнка. К.: Знання, 2013. – 238 с.
99. Сучасна українська мова. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка: Практикум. / За редакцією к. ф. наук М. М. Фащенко. К.: ВЦ«Академія», 2010. – 176 с.
100. Сучасна українська мова: Морфологія: підручник / за ред.. А.К.Мойсієнка. – К.: Знання, 2013.
101. Терлак З. Пунктуаційний словник-довідник. Львів: Світ, 2018. – 396 с.
102. Терлак З. Синтаксис української мови у вправах. Львів: “Растр-7”, 2020. – 276 с.
103. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика, орфоепія, графіка, орфографія. – К., 1981.
104. Трифонов Р. Роль мовної дискусії початку ХХ ст. у процесі формування літературних норм української мови : автореф.дис. ... канд.філол.наук : 10.02.01. – Х., 2020. – 20 с.
105. Ужченко В. Д. Східноукраїнська фразеологія: монографія. – Луганськ, 2003. – 362 с.
106. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови: Навч. посіб. – Київ, 2007. – 494 с.
107. Українська мова : унормування, розунормування, перевнормування (1920–2015) / Зредагував С. Вакуленко за участі К. Каруник. – Х. : Харківське історико-філологічне товариство, 2018. – 713 с.
108. Українська мова: Енциклопедія. – Вид. 2-ге, виправлене і доповнене – К., 2004.
109. Українська мова: Енциклопедія. – К., 2000.
110. Українська мова: Практикум. Навчальний посібник / Пазяк О. М., Сербенська О. А., Фурдуй М. І., Шевченко Л. Ю. – К., Либідь, 2000.
111. Український правопис (2019). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>
112. Фаріон І. Д. Суспільний статус староукраїнської мови в XIV–XVII століттях: мовна свідомість, мовна дійсність, мовна перспектива. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2015. – 654 с.
113. Христіанінова Р.О. Складнопідрядні речення в сучасній українській мові. – К., 2012. – 368 с.
114. Ціхоцький І., Левчук О. Лексикографічний практикум: навчально-методичний посібник для студентів I курсу філологічного факультету / І.Ціхоцький, О.Левчук. – Львів, 2013. – 113 с.
115. Ціхоцький І., Левчук О. Лексикологія сучасної української літературної мови. – Львів, 2014.
116. Шевельов Ю. Історична фонологія української мови. – Харків, 2002.
117. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови. – К., 2004.

118. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: Підручник. – К: ВЦ Академія, 2010. – 408 с.

119. Ющук І. П. Українська мова. – К., Либідь, 2005.

120. Ястремська Т. Діалектний простір Галичини: говірки української мови / Тетяна Ястремська //Українська мова в Галичині: історичний вимір. – Львів, 2011. – С. 55– 106.

Загальне мовознавство

Поняття об'єкт і предмет дослідження. Об'єкт і предмет дослідження мовознавства. Конкретне та загальне мовознавство. Спільне та відмінне.

Мовні універсалії та специфічні риси окремих мов світу (навести приклади з різних мов за допомогою словників та підручників іноземних мов).

Зовнішня та внутрішня лінгвістика (Фердінан де Сосюр Курс загальної лінгвістики. – К., 1998.– 34-36.).

Зв'язок мовознавства з різними науками.

Багатоаспектність лінгвістичних досліджень. Коротка характеристика мовознавчих напрямків: психолінгвістика, нейролінгвістика, психолінгвістика, комунікативна лінгвістика, етнолінгвістика, соціолінгвістика, комп'ютерна, статистична і корпусна лінгвістика тощо.

Методи дослідження мови. Демонструючи кожен метод, наводьте приклади.

Погляди на мову та її сутність.

Мова і мовлення.

Функції мови. Наведіть приклади реалізації кожної з функцій.

Мова і суспільство, мова і мислення.

Система і структура мови. Характеристика мовних рівнів. Основні одиниці мови.

Які лінгвістичні дисципліни вивчають різні рівні мовної структури?

Поняття знака, характеристика мовного знака. Мова серед інших семіотичних систем.

Синхронія та діахронія.

Погляди на походження мови.

Закономірності розвитку мов: основні причини та процеси

Розвиток різних мовних рівнів мови.

Функціонування мови в різні історичні епохи.

Письмо як особлива знакова система, значення винаходу письма.

Історичні типи письма: до графічне (предметне), піктографічне, ієрогліфічне, буквене.

Графіка. Основні сім'ї алфавітів

Орфографія. Принципи орфографії.

Три аспекти вивчення звуків: фізичний, фізіологічний, лінгвістичний.

Класифікація звуків: голосних (таблиця Кочерган М. П. Вступ до мовознавства, С. 111): за піднесенням язика, за рядом, за положенням губ, за положенням м'якого піднебіння; приголосних (таблиця Кочерган М. П. Вступ

до мовознавства, С. 118): за акустичною ознакою (сонорні, дзвінкі, приголосні), за місцем творення (губні, язикові, язичкові, глоткові, гортанні), за способом творення (прохідні, щілинні, замкнено-прохідні, африкати), за додатковою артикуляцією (тверді, м'які, аспірати), за тривалістю (довгі, короткі).

Фонетичне членування мовленнєвого потоку (фраза/ такт/ склад/ звук).

Просодичні засоби (наголос, інтонація).

Фонетичні процеси.

Поняття фонем. Функція фонем. Відмінність між фонемою та звуком.

Диференційні та інтегральні ознаки фонем.

Позиції фонем. Варіанти й варіації фонем.

Фонетична система (привативна, градуальна, еквіполентна, корелятивна, опозиції)

Поняття лексико-семантичної системи мови.

Парадигматичні зв'язки слів. Полісемія. Синонімія. Антонімія. Гіперонімія. Лексична конверсія. Партонімо-холонімія.

Лексико-семантичні групи та поля.

Синтагматичні зв'язки слів.

Історичні зміни лексики. Архаїзми. Історизми. Неологізми.

Фразеологія. Класифікація фразеологізмів.

Лексикографія. Типи словників.

Предмет граматики, її розділи, основні одиниці

Поняття граматичного значення. Відмінність від лексичного.

Грамматичні категорії: морфологічні (класифікаційні та словозмінні)

Морфема, її значення. Види морфем: сегментні, несегментні.

Грамматична форма слова, її типи: синтетична, аналітична.

Способи вираження граматичних значень: синтетичні, аналітичні. Їх історична змінність.

Частини мови. Критерії її виділення.

Характеристика системи частин мови української та англійської (німецької) мов. Чим вони відрізняються?

Синтаксис та його одиниці. Висловлення та структурна модель речення.

Типи синтаксичних зв'язків: сурядний, підрядний (узгодження, керування, прилягання), предикативний (координація), тяжіння, інкорпорація, замикання, ізафет)

Валентність. Актанти. Сирконстанти.

Словосполучення та їх класифікація (за кількістю компонентів, за типом синтаксичного зв'язку, за частиномовною приналежністю головного слова, за ступенем семантичної спаяності компонентів, за типом смислових відношень)

Речення, його основні ознаки. Предикативність. Модальність

Класифікація речень (за структурою, за емоційним забарвленням, за характером відношення до дійсності, за метою висловлювання)

Актуальне членування речень. Тема та рема, засоби їх вираження.

Класифікація мов світу (за кількістю носіїв, за давністю письма, за функціональним навантаженням, за походженням, за будовою)

Типологічна класифікація мов
Генеалогічна класифікація мов

Рекомендована література

1. Білецький А.О. Про мову й мовознавство. – К., 1996.
2. Булаховський Л.А. Нариси з загального мовознавства. – К., 1959
3. Донець Л .С, Мацько Л .1. Вступ до мовознавства: Практикум. — К., 1989.
4. Дорошенко С. І., Дудик П.С. Вступ до мовознавства. – К., 1974.
5. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства. – К.– Одеса, 1991.
6. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. – К., 2000.
7. Потапенко О.І. Цікаве мовознавство. – Біла Церква, 1996.
8. Росетті А. Вступ до фонетики. – К., 1974.
9. Скалозуб Л.Г. Вступ до мовознавства / Скорочений конспект лекцій. – Ч. 1. – К., 1971; Ч.2. – К., 1973.
10. Ющук І.П. Вступ до мовознавства. – К., 2000.

Допоміжна

1. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К., 1985.
2. Доленко М.Т. Вступ до мовознавства: Збірник вправ і завдань. – К., 1975.
3. Кротевич Є.В., Родзевич Н.С. Словник лінгвістичних термінів. – К., 1957.
4. Левицький Ю.-М. Мови світу: Енциклопедичний довідник. — Львів, 1998.
5. Українська мова. Енциклопедія. – К., 2000 (друге видання —2004).
6. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я. Єрмоленко. – К., 2001.
7. Штерн І.Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики: Енциклопедичний словник. – К., 1998.

Інформаційні ресурси

1. Лінгвістичний портал MOVA.info <http://www.mova.info>
2. Wikipedia. <http://www.wikipedia.org>
3. Український лінгвістичний портал <http://www.ulif.org.ua/ulif/>
4. Портал української мови та культури <http://slovnyk.net/>

Культура української мови

Культура мови і культура мовлення. Основні ознаки культури мови: точність, чистота, виразність, правильність, доречність, багатство тощо. Поняття мовної норми. Основні типи мовних норм.

Норми усного літературного мовлення. Акцентологічні норми сучасної української літературної мови. Наголос словесний, фразовий, логічний. Функції словесного наголосу. Основні правила наголошування слів в українській мові.

Норми правильної літературної вимови. Вимова голосних і приголосних. Нормативна взаємодія голосних і приголосних у мовному потоці. Мовленнєвий етикет. Поняття етикету. Його складники. Тональності і формули мовленнєвого етикету.

Лексичні норми. Точність мовлення як невід'ємна ознака лексичних норм. Особливості українського слововживання. Доречність мовлення. Пароніми. Фразеологічна точність. Основні типи помилок, пов'язаних із точністю мовлення.

Чистота мовлення. Мовний суржик та шляхи його подолання. Арго, жаргон, сленг. Іншомовні слова в мовленні. Лайлива лексика, вульгаризми.

Мовні штампи та канцеляризми. Тавтологія і плеоназм.

Морфологічні норми. Нормативність уживання іменникових, прикметникових, займенникових, числівникових форм.

Поняття синтаксичної норми. Функції порядку слів у реченні. Координація присудка з підметом. Основні типи помилок, пов'язані із уживанням простих і складних речень.

Логічність мовлення. Логічність поняттєва і предметна. Основні типи помилок, пов'язані із порушенням логічності мовлення.

Рекомендована література

1. Антисуржик / За ред. О.А. Сербенської. – Львів, 1994.
2. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. – К., 1991.
3. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення. – Львів., 1990.
4. Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура мови. – Л.: Світ, 2003. – 432 с.
5. Білоус М.П. Фактичне спілкування українців /Мова і культура нації. – Л., 1991.- С.18-23.
6. Богдан С. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. – К.: Рідна мова, 1998. – 476 с.
7. Вовк П.С. Сучасна українська літературна мова: Рухомий наголос в іменниках і дієсловах. – К., 1996.
8. Волкотруб Г.И. Практична стилістика сучасної української мови: Використання морфологічних засобів мови: Навч. посіб. – К., 1998.
9. Грищенко Т.Б. Українська мова та культура мовлення. – К.,2005.
10. Грищенко Т. Українська мова та культура мовлення. – Вінниця: Нова книга, 2003. – С. 49-75.

11. Гринчишин Д., Капелюшний А., Сербенська О., Терлак З. Словник-довідник з культури української мови. – Львів, 1996.
12. Головащук С.І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. – К., 1995.
13. Головащук І.С. Словник-довідник з правопису та слововживання. – К., 1989.
14. Головащук С. І. Українське літературне слововживання: Словник-довідник. – К., 1995.
15. Дорошенко С.І. Граматична стилістика української мови. – К., 1985.
16. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності: Стیلістика і культура мови. – К., 1999.
17. Єрмоленко С.Я. Стілістичне значення порядку слів // УМЛШ.-1972. -№ 8.- С. 29-38
18. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. – Дрогобич, 1992.
19. Караванський С. Секрети української мови. – К., 1994.
20. Кочан І.М., Токарська Н.С. Культура рідної мови. – Львів, 1996.
21. Леонова М.В. Стілістичні помилки та їх характер // Укр. мова і література в школі. –1972. – № 5..
22. Панько Т., Білоус М. Слово в духовному житті нації. – К.: Знання, 1995.
23. Пилинський М. М. Мовна норма і стиль. – К., 1976.
24. Пилинський М.М. Літературні норми. Типи та їх класифікація // Мовознавство. – 1974. – № 3.
25. Плющ Н. В. Формули ввічливості в системі українського мовного етикету / українська мова і сучасність.- К., 1996.- С. 96-98.
26. Пономарів О. Д. Культура слова : мовностилістичні поради.-К., 2001.
27. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. – Львів: Сполом, 2001. –223 с.
28. Редько Ю.К. Відмінювання, правопис і наголос українських прізвищ // Про культуру мови. – К., 1964.
29. Сербенська О. Культура усного мовлення. – Львів, 2003.
30. Стельмахович М. Український мовленнєвий етикет // Урок української. – 2001.- № 3. – С. 14-15.
31. Український правопис. – К., 1995.